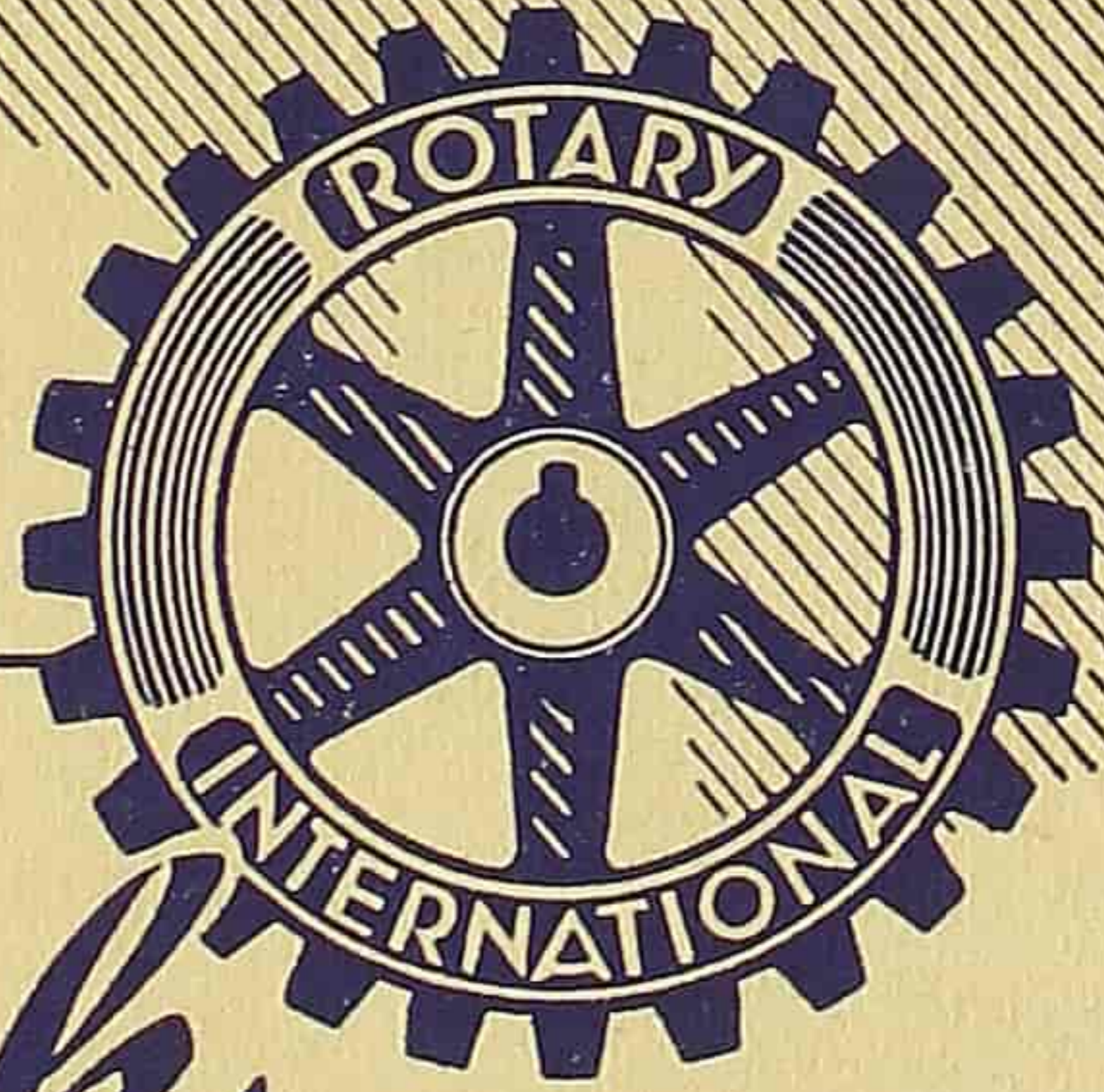

Poštarina plaćena u gotovu

Jugo-
slavenski
ROTAR

Sušak

Br. 8

Jugoslavenski Rotar

UREDNIK: Dr. VIKTOR RUŽIĆ
GUVERNER 77. DISTRIKTA
SUŠAK, PEČINE 6b - TELEF. 4-94

IZLAZI SVAKOG 15-OG U MJE-
SECU - CIJENA GODIŠNJE
DINARA 144 BROJ DIN 12

GODINA VIII

15 II 1941

BROJ 8

SEDMO MJESEČNO PISMO

Draga braćo Rotari!

1) Na dan 23 o. mj. pada godišnjica utemeljenja R. I.

Iz malih početaka razvio se Rotary u veliku svjetsku organizaciju rasprostranjenu po svim kontinentima i narodima.

Rotary imade svojih prijatelja — on imade i protivnika.

On imade prijatelja jer javno, drugarsko i nesebično djelovanje naših klubova i članova učinilo je mnogo dobra, dalo poticaja za mnogu akciju korisnu za sredinu u kojoj živimo, a da nije to djelovanje moglo doći u koliziju sa bilo čijim vjerskim, etičkim ili političkim naziranjima.

Brojne prigovore naših protivnika mogu svesti samo na ovo nekoliko riječi: predbacuju nam ono čega u rotarstvu nema, jer ni po samoj konstrukciji naših klubova, ni po čitavoj našoj organizaciji toga ne može da bude.

Predbacuju nam tajnost i tajno djelovanje — a naš je rad posve jasan. Internacionalnost naša o kojoj se toliko raspričalo sastoji se samo u tome, da su svi Rotary Clubovi svijeta osnovani na istom principu, a dužnost je njihova raditi ono što interesi i naroda i države, u kojoj živimo, zahtjevaju. Da nam ta internacionalnost daje prilike da proširimo krug znanaca i prijatelja u svijetu ne može pak da bude štetna po naš narod. Neko vrijeme su vjerski krugovi imali izvjesne zamjerke protiv rotarstva koje se nije jasnije definisalo — držim da nijedan Rotar bilo koje vjere nije mogao u njem naći bilo što, što bi ma i u najmanju ruku moglo smetati njegovim i najosjetljivijim vjerskim osjećajima.

Redali su se i ini prigovori...

Međutim mi se nismo dali smesti, pošli smo dalje našim putem.

36 godina opstanka slavi rotarstvo svijeta — a 12 godina rotarstvo Jugoslavije.

Svjesni smo si da je naš rad bio koristan, a to je i jedino zadovoljstvo naše, pa zato nastavimo našim radom.

2) Pored kandidature koju je R. C. Sarajevo postavio za guvernera god. 1941/42 u osobi brata dr. Vojislava Besarovića, kandidira R. C. Sombor svog sadanjeg pretsjednika brata Ivana Kristoforovića.

3) Kandidat za predsjednika R. I. za god. 1941/42 jeste rotar Tom I. Davis, advokat iz Butte (Montana, U. S. A.).

4) Svaki Rotary Club je dužan da saopći R. I. broj članova na dan 1 januara i 1 jula. U koliko koji klub nije to do danas uradio neka smjesta učini. Tiskanice u koliko ih nije već primio, može zatražiti kod sekretarijata R. I. u Zürichu.

5) U ovomjesečnom broju Jugoslavenskog Rotara nalazi se predavanje rotara Stevanova Save (R. C. Sombor) pod naslovom »Domaća radinost — glavni i najsocijalniji izvor zimske pomoći«. Preporučam klubovima da taj članak na jednoj od narednih sjednica pročitaju, jer će možda naći gdjekoji klub za vrijedno da dade u svom gradu inicijativu za sličnu instituciju.

6) Ponovno molim sve predsjednike, da lično utiču na svakog pojedinog člana svog kluba da što redovitije posjećuje klupske sastanke. Samo 21 klub imao je u mjesecu januaru frekvencu veću od 70%.

Sa srdačnim rotarskim pozdravom.

Dr. Viktor Ružić, guverner 77 distrikta.

Sušak - Pećine

36 - GODIŠNJICA ROTARSTVA

1905 — 23 FEBRUARA — 1941

23 februara 1941 rotarstvo će proslaviti svoju 36-godišnjicu. Pogledamo li unatrag za nešto više od trećine stoljeća napadno nam pada u oči da je rotarstvo prevalilo tako goleme daljine za tako kratko vrijeme. A osvrnemo li se u uspomenama na zamagljenu i tamnu prošlost, vidjet ćemo vrlo ozbiljnog, mladog Paula Harrisa za olujne, hladne februarske noći 1905 godine kako se sastaje sa nekoliko svojih poslovnih poznanika i iznosi im ideju koja se je kasnije razvila u velik ideal. Početci rotarstva bili su vrlo skromni. A ovo se dogodilo što se jedan čovjek osjetio osamljen i zaželio prijateljstva i lične veze, a koje — uopće uzevši — ne bi bile sastavni dio njegovog poslovnog svijeta. Njegove želje, međutim, nisu bile sebične, jer je on čvrsto vjerovao da iskreno drugarstvo među ljudima može prekoračiti veze poslovnog života i ući u potpuno nov svijet toplog prijateljstva.

Historija rotarstva je nešto što svi mi vrlo dobro znamo, i do sada, to zapravo nije historija. To je — mogli bismo reći — kinematički prikaz napretka događaja. Od 1905 sve do sadanjeg vremena, svaka minula godina donijela je po jednu novu glavu prodornog razvitka rotarstva. U toku godina mira kao i u toku onih ratnih, za vrijeme ekonomskog procvata kao i za vrijeme depresije — t. j. kroz svih ovih 36 godina, ni dvije godine nisu bile slične, rotarstvo je nastavilo da se širi ne samo brojno i geografski, nego i duhovno. Što se više približava 36-godišnjica mi kao da oklijevamo da mislimo na ideal kome je Paul Harris upravio našu pažnju — idealu služenja — jednom cilju rotarstva. To je ideal koji ima toliko značenja i primjena, koliko ima i rotara. On je postao dio našeg svagdanjeg života u saobraćaju s našom sredinom, bilo poslovnom bilo društvenom, i on je prekoračio ne samo geografske granice naše uže sredine, oblasti, provincije ili države, nego i zemlje. To je ideal koji su prihvatili ljudi skoro svih narodnosti, ljudi najrazličitijih političkih i vjerskih pogleda, a, možda iznad svega, to je baklja koja će osvjetliti put kroz novu eru boljeg stanja za ljudski rod.

Mi znamo da će nas, bez obzira na budućnost koja nas čeka, primjena ideala služenja bilo od rotara ili od nerotara vratiti isto tako na jedan mirniji i stalniji životni put. Svaki na svoj način slijedeći zahtjevima i nastojanjima svojih nacionalnih ciljeva bespomoćno osjeća da se sadanje uzburkano stanje svijeta ne može duže održati. Mi smo stoga uvjereni, isključivši pri tom svaku sumnju, da mir i preokret u svijetu mora doći. I tako se, eto, dešava da na 36-godišnjicu rotarstva imamo »pogled upravljen u budućnost, a uho prislonjeno uz zemlju«.

R. C. SKOPLJE moli da se sva pošta upućuje jedino na privatnu adresu tajnika: **Dr. Aleksij Jelačić**, Kišpatićeva 7, Skoplje.

R. C. NOVI SAD drži svoje sastanke kao i ranije **petkom** kod Trgovackog doma (Lloyd). Svu korespondenciju za klub treba slati na adresu: **Dr. Mirko Balabušić**, Novi Sad, pošt. fah 202.

POSLANICA ZAČASNOG PRETSJEDNIKA PAUL P. HARRISA O 36-GODIŠNJI ROTARSTVA

U životu velikih pokreta ima trenutaka kad izgleda umjesno da se izmjeni važnost koja se pridaje pojedinim ciljevima. I u rotarstvu smo u izvjesno vrijeme posebno isticali jedan, a u drugo opet jače drugi cilj. U ovo vrijeme, služenje zajednici, po mišljenju odbora za svrhu i ciljeve, zaslužuje osobitu pažnju. Držim da je ovo mišljenje odbora posve ispravno, jer je sadanja godina najpodesnija za isticanje važnosti služenju zajednici.

Potreba služenja zajednici uvijek je aktuelna: nema ni mjesta ni grada kojima ne bi bile potrebne usluge njihovih građana, a može li netko prirodnije i radije služiti nečemu, nego li svojoj zajednici. On je toj zajednici na ponos. Onaj koji pomaže da se radi za dobro njegove zajednice nalazi zadovoljstvo gledajući rezultate toga rada; oni su uvijek pred njim. Onaj koji ne saraduje sa svojim sugrađanima, kad oni rade na povećanju i za dobro (naglašavajući ovo drugo) bilo Jonesville-a, bilo Santiaga, bilo Halifaxa, tome nedostaje smisao za ono što je njegovu zemlju učinilo velikom.

Služiti potrebama neke zajednice nije teško služenje; ono je radosno služenje i izbacuje bogatu dividendu. Nijedan rotar ne smije se potužiti da mu nisu bili pokazani putevi kako čovjek postaje koristan za svoju sredinu. Svaki klub ima među svojim članovima ljudi koji su dali živ primjer o zadovoljstvu koje se stiče čineći dobro. Ovi nemaju potrebe da postavljaju svoju doktrinu. Na više i mnogo celishodniji način je historija to kazala. Drugarstvo s takvim ljudima često stvara čuda. Služenje zajednici, za svakog prosječnog rotara, je najbolji i najpodesniji put da postane koristan. A to je put koji vodi mirnom i zadovoljnom životu.

POSLANICA PRETSJEDNIKA ARMANDA DE ARRUDA PEREIRE O 36-GODIŠNJI CI ROTARSTVA

U mom nastupnom govoru u Havani tražio sam od vas da osnujete »više klubova kako bismo mogli imati još više prijatelja«. U ovoj poslanici povodom naše godišnjice nastojim da vam iznesem vaše vlastite vrijedne osobine kao nikad do sada.

Slavljenje 36-godišnjice rotarstva treba da bude posvećeno pojačanju aktivnosti na polju služenja zajednici u svakom rotary klubu. Nema sredine, u kojoj je neki rotary klub, koja ne bi imala koristi, kad bi svaki rotar savjesno primjenjivao ideal služenja u svom privatnom, službenom i društvenom životu.

Natjecanje u pružanju pomoći i u brizi oko djece, mladića i djevojaka, u brizi oko sakate djece, kao i oko svih koji bi bili zapostavljeni ma u kom pogledu; korisna saradnja sa školama, trgovačkim komorama te raznim drugim organizacijama i ustanovama; davanje poticaja za postizavanje višeg standarda u poslovnom životu kao i za bolje razumijevanje zamršenih problema domaće i spoljne politike — sve su to stvari kojima se rotari s pravom ponose.

Ali ponos na te stvari treba da bude dokazom da će se još više učiniti. Potrudimo se da steknemo još više prijatelja na taj način što ćemo biti još veći prijatelji.

Stoga, najsavjesnije potpomažući našu zajednicu, mi ćemo učiniti, svaki svoju zemlju, još jačom. Blagostanje svakog naroda je rezultat blagostanja njegovih zajednica. Nikad se stoga nije osjećala veća potreba za zajednicama i narodima koji su jaki po vitalitetu koje drugarstvo stvara.

DODITE U DENVER

Denver — zgrada u kojoj će se održati konvencija

U 1941-oj, od 15 do 20 juna, Denver će još jednom pružiti svoje srdačno gostoprimstvo svima onima koji će prisustvovati 32-oj rotarskoj godišnjoj konvenciji. Denver je 1926 god. gostoljubivo primio oko 9000 rotara i njihovih gospođa, kad se je 17-ta godišnja konvencija R. I. održavala u tom gradu. Sada, u 1941-oj, R. C. Denver i drugih 45 rotary klubova u Coloradu nastoje da nadvise vrlo uspješnu konvenciju koja se je držala prije 15 godina.

Golemost snježnih planina, jedinstvena ljepota veličanstvenih šuma i poput bisera krasnih jezera, bistrina gorskih potoka — sve to čini divan sklad radi kojeg je Colorado postala čuvena zemlja američkih stjenovitih planina, bogata svojim neobičnim prirodnim ljepotama.

Uz tu prekrasnu prirodnu okolinu, R. C. Denver i priređivački odbor R. I. konvencije spremaju program koji će mnogo doprinijeti drugarstvu i dobrom raspoloženju, što će biti drugi velik događaj za međusobno sporazumijevanje i dobru volju među ljudima.

Shvaćam teške odgovornosti koje, u današnjim neobičnim prilikama, snose rotari kao građani pojedinih zemalja, i stoga će biti vrlo teško za mnoge rotare, koji žive izvan Amerike, da dođu na konvenciju u Denver. Uza sve to, ja živo pozivam sve rotare da svim silama uznastoje da tamo dođu. Nikad nije bilo veće potrebe ni bolje prilike za ispunjenje pro-

grama rotarstva. Zato skupimo se u Denveru s dubokim uvjerenjem da ćemo, posvetivši se još jače principima radi kojih postoji rotarstvo, a kroz međusoban kontakt i izmjenu misli na toj konvenciji, dobiti poticaj i direktve koje će nas još više osposobiti da dočekamo, svaki u svojoj zemlji, nove okolnosti ma kakve one bile.

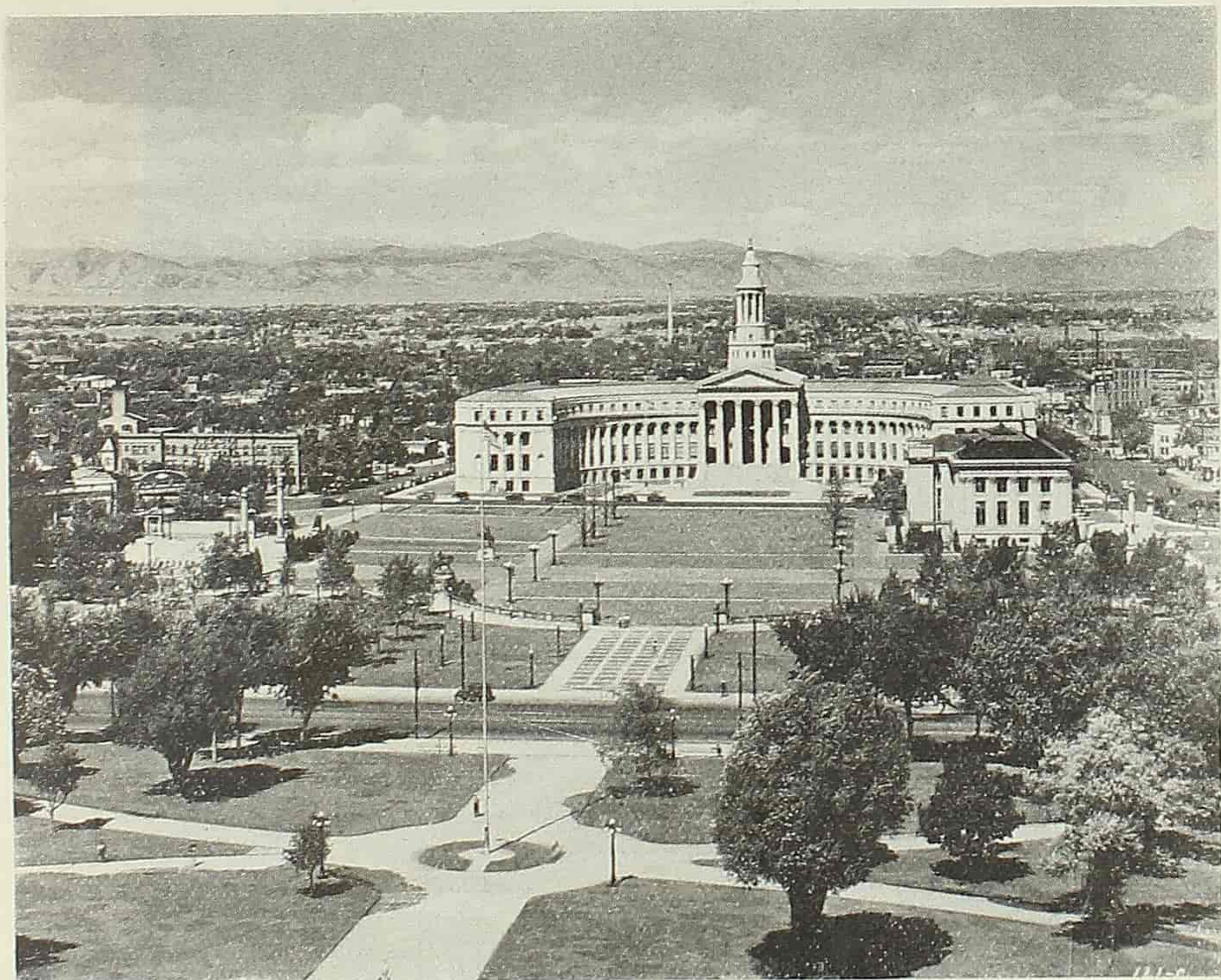
Moja je ugodna dužnost da uputim ovaj službeni poziv na 32-u godišnjicu konvenciju R. I. koja će se održati od 15 do 20 juna o. god. u Denveru, Colorado, U. S. A.

Prema broju članova svaki rotary ima pravo na jednog ili više delegata sa pravom glasa. Kako se od svakog rotara zahtijeva da posjećuje klupske sastanke, tako se i od klubova očekuje da budu zastupani na godišnjoj konvenciji. VI član Pravilnika R. I. daje potpuno obavještenje o pravima i dužnostima pojedinog kluba u vezi s godišnjom konvencijom, a VIII član daje informacije o smještaju u hotelima.

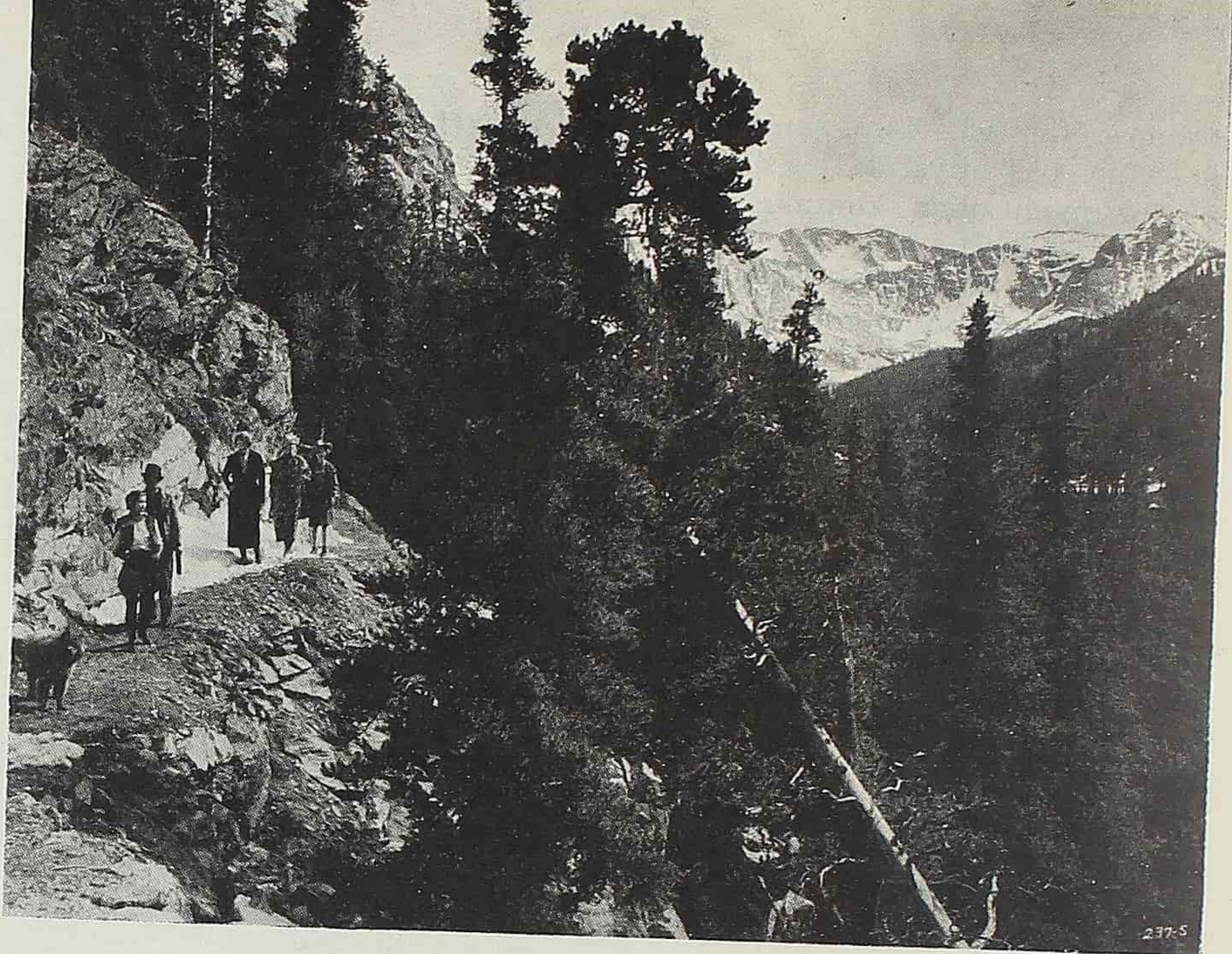
Ja vas, rotarski drugovi, od srca pozivam da dođete sa svojim porodicama juna mjeseca u Denver, ne samo da koristite ljubazno gostoprinstvo tog grada i te države odnosno R. C. Denver, nego da i doprinesete, svaki na svoj način, drugarstvu i dobroj volji, i time da u historiji rotarstva istaknete ovu našu konvenciju 1941-e godine! Ne propustimo tu srećnu priliku da stvorimo još više prijatelja!

Armando de Arruda Pereira,
Pretsjednik Rotary International.

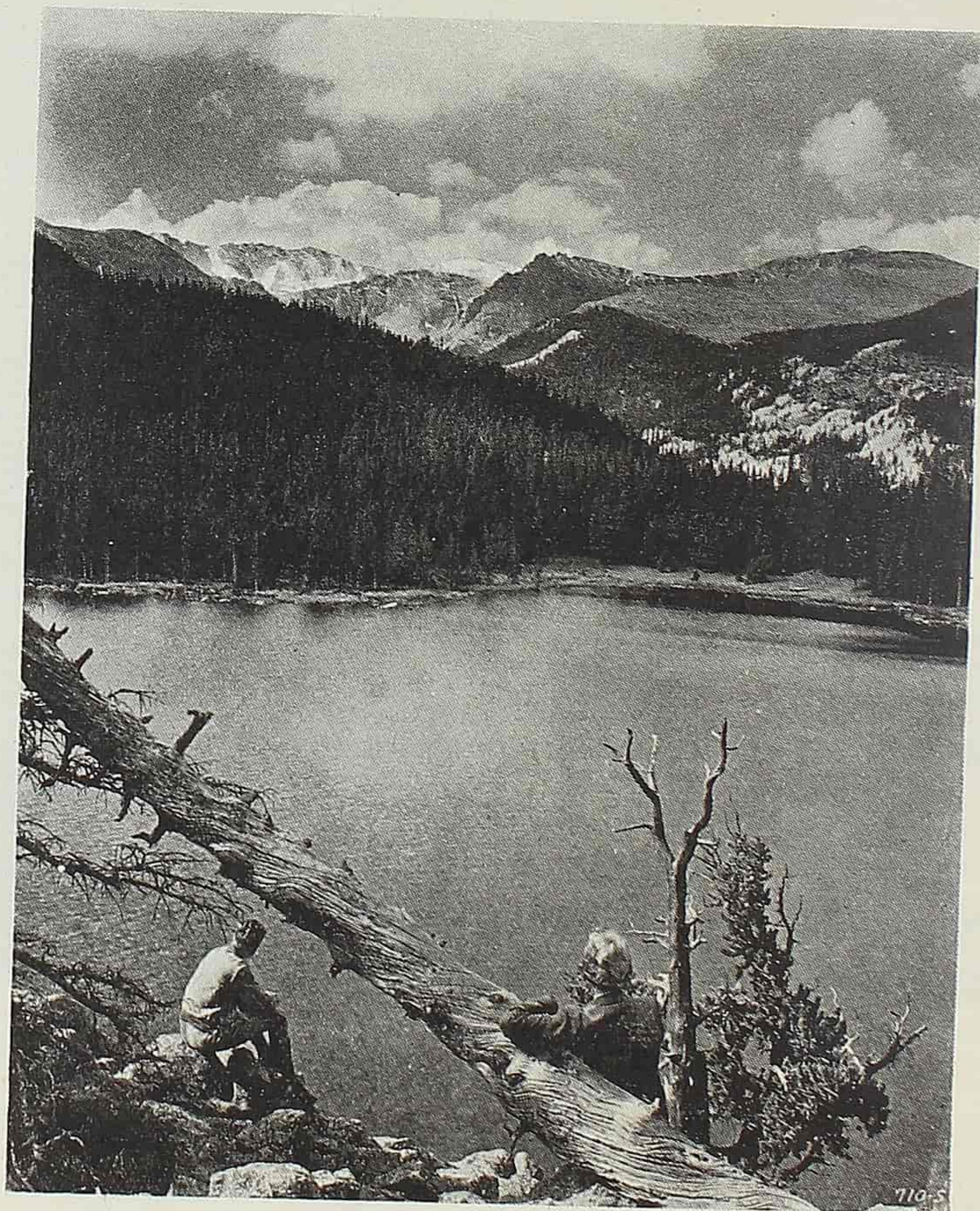
Izdano prvih dana januara 1941 god.
u Chicagu, Illinois, U. S. A.

Denver — gradska kuća

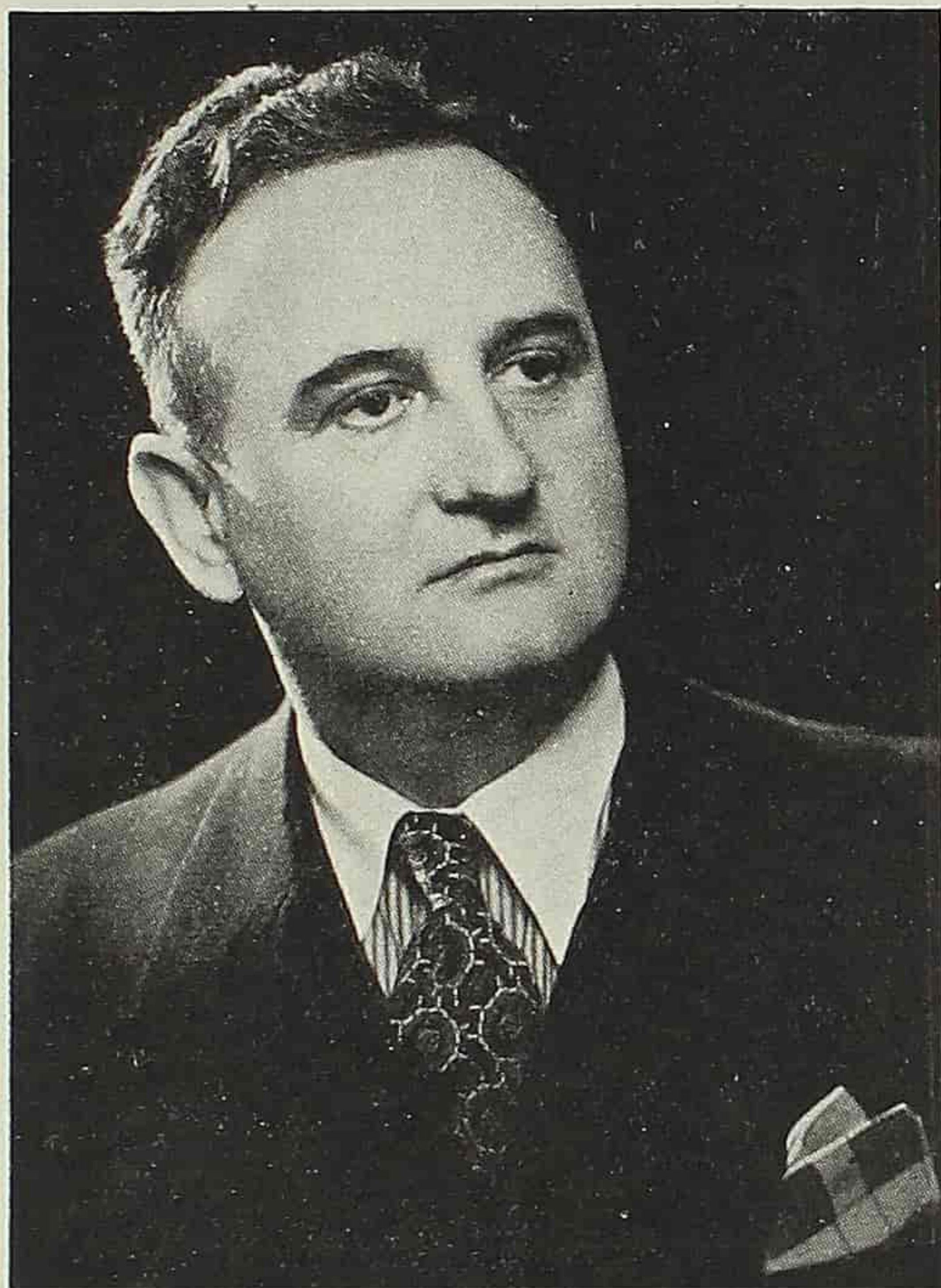

Planinsko zaledo Denvera sa Mount Evans-om

Echo jezero i Mt. Evans — Colorado

JOŠ JEDAN GUVERNERSKI KANDIDAT ZA GODINU 1941-42

Ivan Kristoforović, vlasnik i direktor mlina, rezervni pešadijski kapetan I. klase, rodio se 1898 god. u Srpskom Krsturu. Osnovnu školu je svršio u Somboru, gimnaziju je nastavio također u Somboru, gde je i 1915 godine maturirao na Trgovačkoj Akademiji. Posle rata studirao je visoke komercionalne nauke u Beču. Već posle srednjoškolske mature radio je u raznim trgovačko-industrijsko-mlinskim poduzećima i to na raznim, a docnije na vodećim položajima. Od 1 januara 1933 godine osniva samostalnu firmu izvoza žitarica a 1940 god. preuzima veliki mlin i postaje direktor istoga.

Pored toga što je član uprave mnogih ovdašnjih naših nacionalnih ustanova kao Srpske Čitaonice, Jadranske straže, Sokolskog društva, Udruženja Rezervnih Oficira i Ratnika, on je i potpredsednik Somborske Poljoprivredne Berze, član Uprave Udruženja Trgovaca i Industrijalaca, komorski većnik Trgovinsko Industrijske i Zanatske Komore u Novom Sadu, dugogodišnji većnik gradske opštine u Somboru, bivši komesar i dugogodišnji predsednik Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Somboru i t. d. Za svoj javni rad odlikovan je Jugoslovenskom Krunom IV. reda.

U rotarskom pokretu uzima vidnog učešća i sada je predsednik Rotary Cluba u Somboru.

† Dr. ing. FRANJO HANAMAN
ČLAN-OSNIVAČ ROTARY KLUBA ZAGREB

23 siječnja 1941 preminuo je u 63 godini života nakon kratke i teške bolesti dr. ing. Franjo Hanaman, sveučilišni profesor u Zagrebu i član-osnivač Rotary kluba Zagreb.

Smrću dr. ing. Franje Hanamana pretrpjeli su pretežak, nenadoknativ gubitak i hrvatski narod, i zajednica Južnih Slavena, Slavenstvo, a ponajteži naš rotarski pokret. Kad je stigao glas o njegovoj smrti, neočekivanoj poslije mnogih opravdanih optimističkih bulletina, kod svih onih, koji su poznavali pokojnika — a bezbroj prijatelja imao je koliko u svojoj užoj i široj domovini, toliko i u cijelom kulturnom inozemstvu — pod udarcem tupe boli zastao je mozak. Jer svi su osjetili da je nastao jedan okrutan gubitak, praznina, koja se ne može nadoknaditi. Britku bol osjetili su pogotovo rotari diljem cijelog našeg distrikta, jer je pok. dr. ing. Franjo Hanaman sigurno u svakom našem klubu imao brojne odane štovatelje i prijatelje. Drukčije nije moglo ni biti — kudgod je došao spoznale su se u prvom redu vrednote njegovog zlatnog srca, osjetilo čovjeka velike duše, idealnog brata, koji je svakim svojim i najskromnijim činom bio utjelovljenje nesebičnog služenja bližnjemu i zajednici. Bio je u potpunom smislu riječi utjelovljenje idealnog rotara.

Rodio se u Drenovcima, u srezu županjskom, od oca Đure uglednog trgovca i majke Emilije iz roda Mandušića. Za čitavog svog života nosio je biljeg rodnog kraja — široku i vedru narav, a blago i dobro srce.

Veliku realku svršio je u Zemunu, a zatim se posvetio studiju kemije na Visokoj tehničkoj školi u Beču. Završivši s odličnim uspjehom studije vratio se 1899, poslije kratkog rada u industriji, na tehniku i postade asistentom prof. Vortmanna. Tu se upozna s dr. Aleksandrom Justom, s kojim je iznašao i dao patentirati metodu za praktičnu izradu volframovih niti za električne sijalice.

Ne našavši pravog razumijevanja za svoje iznašasce u Evropi zatraži priznanje svoga patenta u Sjedinjenim Državama. U toj je stvari dva puta putovao u Ameriku i radio u velikim laboratorijima »General Electric« u Schenectady-u, gdje je svojom iskrenom naravi i solidnim radom stekao trajnih prijatelja. Konačno je 1912 godine postigao prioritet svojih patenata i u U. S. A.; time su Hanaman i Just bili općenito priznati kao pravi izumitelji volframovih sijalica. Važnost njihova izuma može se najbolje prosuditi po činjenici, da se danas na čitavom svijetu za fabrikaciju sijalica upotrebljava isključivo volframova nit.

Kad se 1911 prvi put povratio iz Amerike, ode u Njemačku, gdje je bio tehničkim konzulentom najprije kod »Wolfram A. G.« u Augsburg-u, a onda kod »Julius Pintsch A. G.« u Berlinu. Istodobno radi i na Visokoj tehničkoj školi u Berlinu u Institutu za metalurgiju željeza. Tu je 1913 promovirao za dr. ing. Svjetski rat proveo je kao stručnjak kemičar i metalurg u Vazduhoplovnom arsenalu u Beču

Poslije rata vraća se u domovinu i dolazi u Zagreb, te postaje povjerenikom za obrt i industriju u vladi Narodnog vijeća. Poslije se posvećuje industriji, a godine 1921 prihvaća poziv za profesora anorganske tehnologije i metalurgije na upravo osnovanoj Visokoj tehničkoj školi u Zagrebu, koja je kasnije postala Tehničkim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu. Svim žarom svoga srca posveti se brat Franjo odgoju mlade inženjerske generacije. Nevjerojatnom vještinom i upornošću svladava sve poteškoće i izgrađuje svoj institut na veliku visinu, koja je studentima omogućila solidan studij. Po završenim ispitima ne gubi kontakta sa studentima; najbolje između njih plasira uspješno dijelom u zemlji, a dijelom i u inostranstvu, zahvaljujući svojim odličnim vezama i poznanstvima. On nije bio samo dobar profesor i izvrstan stručnjak, nego i najbolji prijatelj i drug svojim đacima, koji su svi velikom ljubavlju i simpatijama ostali vezani uz svog drugog oca.

Smrt ga je zatekla baš na radu oko organizovanja rudarskog otsjeka na Tehničkom fakultetu. Nitko nije mogao biti pozvaniji da izvrši taj težak, ali zahvalan posao, jer je brat Hanaman na tom polju uz veliko teorijsko znanje stekao bogata iskustva dugogodišnjom saradnjom pri izgradnji Željezare u Zenici, gdje je neko vrijeme bio i pretsjednikom. On je položio prve temelje za izgradnju ove naše najveće i najvažnije željezne industrije u Bosni.

Uz prevrijedan stručni rad, po kojem je dr. ing. Franjo Hanaman dao plodonosan obol svoje narodne zajednice općem dobru i napretku čovječanstva, nije bilo područja javne djelatnosti, gdje se ne bi osjetio često znan, a prečesto neznan za široku javnost, njegov plemeniti uticaj. U prvim danima stvaranja naše države, dr. ing. Franjo Hanaman stavlja narodu na raspolaganje svoje znanje i iskustvo kao povjerenik za industriju Narodnog vijeća Srba, Hrvata i Slovenaca, da u danima velikog previranja sačuva vrijedne tekovine, da ih preda novom razdoblju. Uz

svoj pedagoški rad dr. ing. Hanaman stalno podržaje kontakt sa svima ograncima našega kulturnog života: uvijek nlazi vremena slijediti do u tančine razvitak naše književnosti, anonimno je mecena kojega književnog pothvata, poklonik je kazališta i glazbe, nema društvenog pothvata koji bi uzalud pokucao na srce dr. ing. Franje Hanamana. Gdjegod bi osjetio potrebu pomoći, gdje god bi naišao na jad i bijedu, njegova darežljivost i darežljiva ruka bez ustezanja bi priskočila — utro je nebrojene sirotinjske suze.

Odnjihanih u osjećajima i naziranjima napredne omladine iz konca 19. stoljeća, bio je uvjeren Slaven, ali daleko od svake netrpeljivosti — cijenio je svaki narod po njegovim zaslugama. Bio je od onih danas rijetkih ljudi, koji vjeruju da je čovjek dobar, koji u svakoj situaciji polaže naglasak na pozitivne momente, želeći uvijek sklad i dobro svakome.

U rotarskom pokretu našega distrikta dr. ing. Franjo Hanaman izvršio je veliku misiju. On je jedan od osnivača Rotary kluba Zagreb i prvi njegov privremeni predsjednik do konstituirajuće skupštine. U klubu vršio je uvijek spremno najrazličitije funkcije — ni najsitnija nije mu bila nevažna, rad kluba promicao je svojim konstruktivnim sugestijama, vezao klupsku zajednicu srdačnošću svojih osjećaja. Bio je jedan od najrevnijih posjetilaca stranih klubova i u distriktu i u inozemstvu, delegat kod osnivanja novih klubova u zemlji i u inozemstvu — nije bilo rotarske manifestacije, kojoj bi uskratio svoju potporu.

Uzornog rotara, plemenitog čovjeka je prije vremena nestalo! Ali ostao je primjer njegovoga rada — kao putokaz za svakog rotara.

Josip Horvat, ing. Vladimir Žepić, R. C. Zagreb.

★

○

DOMAĆA RADINOST GLAVNI I NAJSOCIJALNIJI IZVOR ZIMSKE POMOĆI

Stevanov Sava, gradski adm. savjetnik, Sombor

U našem se gradu svi veoma mnogo i najozbiljnije zalažemo da se naši siromašni sugrađani što bolje i što pravednije materijalno potpomognu, kako bi im se u najvećoj mogućoj meri olakšala beda, koju sobom donosi svaka zima, a naročito ova. Svi atributi zimske bede bili su ove godine u mnogome potencirani. Razlog ovom potenciranju, nema sumnje, nalazi se u sledećem:

1) Na vojnim vežbama kroz čitavih šest meseci — i to u ono doba godine kada se pružaju najveće mogućnosti zarade na poljoprivrednim radovima — bili su baš oko 85—90% oni vojni obveznici koji su apsolutnog siromašnog stanja a opterećeni su mnogobrojnom prodicom: država je u tim slučajevima davala direktnu materijalnu pomoć i svakako da je sa svoje strane učinila sve što je mogla učiniti, no to

je može biti bilo dovoljno eventualno samo za ono vreme dok se hranilac porodice nalazio na vojnoj vežbi; kada se sa vežbe vratio pomoć od strane države je prestala, a rada i zarade skoro već nije bilo.

2) Pored gornjeg i oni, koji su kod kuće bili, nisu mogli da se potpuno zbrinu za zimu, jer je naročito žetva ove godine znatno podbacila, možda i za čitavih 50%; te je tako i od tih znatan broj nezbrinutih.

Sa izloženog može se konstatovati, da bi svakako i mnogi od onih, koji su u vojsci bili, ostali nezbrinuti, te je prema tome često puta neosnovana tvrdnja da su vojne vežbe jedine krive, što će ove zime biti znatno veći broj nezbrinutih nego ranijih godina.

Prema dosadanjem izlaganju činjenica je da je ove godine Gradski socijalni odbor imao veoma težak i delikatan posao i da je taj posao mogao obavljati samo uz punu i širokogrudnu saradnju svih onih koji žele da objektivno i konstruktivno saraduju.

No Gradski socijalni odbor nije se zadovoljio samo ranijom praksom delenjem pomoći u naturi ili u gotovom novcu, nego je to pružanje zimske pomoći posmatrao i sa stanovišta vredna i radina čoveka, koji će mnogo pre primiti rad i za rad odgovarajuću zaradu i koji će mnogo srećniji biti kada mu se pruži rad i zarada nego milostinja, koja se pruža pod imenom »zimski pomoć«. Socijalni odbor je svestan da je neimaština kroz čitav niz godina kod mnogih siromašnih otupela osećaje radnog čoveka, naročito kada su dosadanjim načinom socijalne zimske pomoći i bili u tom pravcu vaspitavani, ali se taj odbor ne zaustavlja na prvim preprekama, nego naprotiv sa još većom upornošću ide tim putem napred i sa uspehom uklanja sve teškoće koje se na tome putu ispreče.

Svakako najvažniji pothvat u tome pravcu je ustanovljenje tečaja domaće radinosti.

U želji da našim siromašnim meštanima pruži što časniju, i čoveka dostojniju pomoć, a koja će biti i znatnija, Socijalni odbor je obrazovao tečaj domaće radinosti. U kratkim potezima izneću vam organizaciju, rad i namere odbora koji ovim tečajem rukovodi.

Početak prošle godine pojavila se ideja o tome tečaju. Odmah je prihvaćena i u najkraćem vremenu pristupilo se radu. Osetilo se da je to zbilja ono što je najkorisnije i u kome pravcu treba raditi, ali konačan plan nije bio nikome jasan. U toku rada korigirali smo što se ukazalo kao neophodno. U toku februara i marta održali smo dva tečaja od po tri nedelje. Na tim tečajima kao nastavnici bili su zaposleni jedan majstor za pletarstvo, jedan majstor stolar za modelarstvo i jedan nastavnik ručnog rada iz građanske škole. To je bilo tehničko voćstvo. Na prvom tečaju bilo je zaposleno 36 učenika a na drugom 42 učenika. Napominjem da se na drugom tečaju javio mnogo veći broj no prostorije, sa kojima smo tada raspolagali, nisu dozvolile da se njih više zaposli.

U toku prvog tečaja među samim učenicima — koji su najviše bili između 18 i 24 godine — pojavila se diskusija o tome šta da rade kada završe tečaj. Bilo je vrlo interesantno kada se među njima samim pojavila ideja zadrugarstva kao najpogodnija i najkorisnija za unovčavanje njihovih izrađenih radova. — A to je baš ono isto što je Odbor tako reći istovremeno u svojoj sednici raspravljao i o čemu je principijelno rešavano u kome pravcu da se naša dalja delatnost razvija.

Svakako to zaslužuje naročitu i izuzetnu pažnju: da su i sami učenici posebno i Odbor posebno došli na istu ideju, i samim tim konačno obeležili budući pravac toga rada.

Verujem da citiranje raznih brojeva nije nimalo zabavno, ali je neophodno potrebno da napomenem da je učenicima na tim tečajevima plaćano u ime nagrade 6, 8 i 10 dinara dnevno, već prema godinama starosti. Osim toga dobio je svaki svoje radove koje je unovčio što mu je, pored nagrade, bio takođe prihod za njegov uloženi trud.

Ta dva tečaja stala su Socijalni odbor 20.000.— dinara i za tu sumu stečeno je jedno bogato iskustvo, koje je za ovu zimu već potpuno formiralo naš plan.

Iako zvanično u Odboru toga tečaja još nije utvrđeno ali po inim izjavama, koje su na jednoj sednici pale, moglo bi se govoriti o jednom petogodišnjem planu koji bi po našim predviđanjima dao mogućnosti i zarade preko zime svima za rad sposobnima. — Petogodišnji plan bi u krupnim potezima izgledao otprilike ovako:

1 g o d i n e: Poučavanje siromašnih u što većem broju i u onim vrstama domaće radinosti koje su najjednostavnije, za koje treba srazmerno najmanje materijalnih sredstava uložiti; svima davati nadnice u prošlogodišnjem iznosu ali uz to i otkupiti sve njihove radove po utvrđenoj odnosno procenjenoj vrednosti i prema tome svakome dati preko te nadnice još i odgovarajuću protuvrednost za njegove radove; na taj način bi se direktno nagradila vrednost svakoga učenika te bi bili svi upućeni da izrađuju što bolje predmete radi što veće zarade; Odbor bi sve te radove preuzeo i sam plasirao pa bi već sada, po odbitku cene za uloženi materijal, takođe isplatio i razliku između te sume i one koju je već isplatio; tečaj je produžen na 4 nedelje, jer se ustanovilo da 3 nedelje nisu dovoljne, s tim da oni koji se budu u radu posebno istakli ostaju i na sledećem tečaju, no ne sa početnicima, nego posebno na t. zv. »drugom tečaju«, gde bi već imali prilike da rade finije i komplikovanije stvari, i gde bi dobili već višu naobrazbu te vrste domaće radinosti; i najzad oni, koji bi i na drugom tečaju pokazali osobit uspeh, bili bi zadržani i za t. zv. »treći tečaj« na kome bi se konačno osposobili već i za samostalan rad. — To bi bili zaista pioniri zadrugarstva domaće radinosti; — to je program za ovu zimu; a za taj program treba 94.000 do maksimum 100.000 dinara od koje će se sume refundirati u ime utrošenih materijalnih izdataka oko 20.000 dinara, prema tome za oko 80.000 dinara imaćemo i 15 do 20 učenika koji će proći i kroz treći tečaj, a toliko i onih koji će proći kroz drugi tečaj, zatim oko 50 učenika ispod 15 godina koji će proći kroz prvi tečaj, oko 70 učenika između 15 i 19 godina i oko 80 učenika iznad 18 godina koji će proći samo kroz prvi tečaj. — Iz ovoga se vidi da će za sledeću godinu biti već dragocen materijal.

2 g o d i n e: U ovoj godini još bi bili uposleni majstori instruktori iz prve godine, ali bi zajedno sa njima već kao pomoćnici radili i onih 15 učenika iz prve godine koji su prošli i kroz treći tečaj; na taj način bi ovi učenici pored svojih majstora potpuno ulazili u instruktorski posao i svaki u svojoj vrsti radinosti sticao bi potrebnu rutinu za sledeću godinu; materijal bi se nabavio od prilike još toliko koliko je bio nabavljen prve godine, a tako isto bi se i broj učenika u svemu udvo-

stručio; način rada i nagrade ostao bi potpuno isti, jedino bi pretrpele eventualne izmene materijalni izdaci, koji će se morati prilagoditi cenama životnog standarda i ostalih pijačnih cena.

3 g o d i n e: Te sezone tečaj bi već vodili samostalno naši učenici iz prve godine, jedino bi imali tehničko stručno lice, koje bi davalo generalna uputstva i ojačavalo autoritet mladih majstora-instruktor; nabavka materijala bi bila takođe uvećana, poučavanje učenika isto tako umnoženo; sada bi se već u mnogome primali i učenici sa tečajeve iz prethodne godine koji bi bili već usavršeni i upućivani u sve tajne odnosne vrste domaće radinosti. Pretpostavlja se da bi u toj godini bio i izvestan broj učenika iz ranije godine, koji bi svojim preduzimljivim duhom pokušao samostalan rad kod kuće, možda u društvu sa još kojim drugom sa tečaja; u takvim slučajevima Odbor bi već davao potrebne sirovine tako preduzimljivima s tim, da bi još uvek bili obavezni da Odboru predaju gotove izrađene predmete, a Odbor da im odmah po prijemu tih predmeta u ime zarade isplati izvesnu procenjenu vrednost, dok bi ostalu zaradu dobili odmah po prodaji uz odbitak cene koštanja za uloženi materijal; oni učenici koji bi radili u tečaju bili bi takođe nagrađivani kao i prethodnih godina.

4 g o d i n e: U ovoj godini već bi se tečajevi otvorili u svima periferijskim kvartovima, instruktori bi bili samo naši učenici, no zato bi još uvek bio potreban jedan tehnički stručnjak koji bi bio pozvan da vodi svakodnevnu inspekciju; tu bi već mladi instruktori bili u mogućnosti da razviju svoje organizatorske i majstorske sposobnosti i da u međusobnoj utakmici pruže maksimum svoga znanja i produkcije; ta međusobna utakmica bila bi najbolji »memento« svakome od njih, i to bi ih sve nagnalo da najozbiljnije i najstrožije vode računa o uspehu svojih učenika i o kvalitetu proizvodnje.

5 g o d i n e: U poslednjoj godini izvršila bi se zadnja »generalna« proba; Odbor bi imao samo da se stara o materijalnim poslovima, dok bi cela organizacija i rad bili prepušteni već isprobanim instruktorima, koji bi sve radili sada samo pod kontrolom toga stručnjaka; nabavka materijala i sve ostalo bilo bi kao i ranijih godina; sada bi već bilo najmanje oko 200 perfektnih majstora, koji bi imali svestranu stručnu spremu i koji bi isto tako i u organizatorskom pogledu bili svestrano obrazovani, a pored njih bilo bi bez sumnje još više onih prosečnih, koji bi kao radnici bili dobri i mogli bi svakako producirati onoliko koliko je potrebno za pristojan život vredna i radina čoveka.

Možda će se pojaviti pitanje o prodaji tih izrađenih proizvoda domaće radinosti. Na to pitanje pak odgovaram činjenicom da razne industrije proizvode mnogo više, nego što će proizvesti vredne ruke tih učenika, kasnijih zadrugara. Ma koliko fabrike proizvele lutaka, lađica i stotine sitnih stvari naše modelarske domaće radinosti, ma koliko se pravilo raznih stvari od pluća rogoza, sirka i sl., sve se to prodavalo i prodaje se. Još će se pre prodati naš proizvod za čije ćemo se plasiranje na svima stranama zauzeti i u tome uspeti, a time najčasnije zbrinuti našu sirotinju koja će kroz taj častan i pošten rad doći do čoveka dostojne pomoći.

Znam koliko, i kakvih će smetnji biti na putu za ostvarenje toga petogodišnjeg plana; znam da će znatna smetnja biti baš među onima

koji će možda već na godinu trebati u najvećem broju da posećuju i uče na tečaju, — no u današnje doba treba da se vaspitava kako onaj koji daje prilog, tako i onaj koji taj prilog prima. Potrebna sredstva i način za vaspitanje kod onih drugih svakako će se moći održati prvenstveno najstrožom disciplinom i neprikosnovenom pravičnošću.

Uvereni smo da ćemo baš kroz tu domaću radinost moći zbrinuti sve što je za rad sposobno, i zato hrabro i smelo koračamo napred uz iskrenu pomoć svih koji žele dobro sebi i drugima.

NAŠI RATNI DUGOVI I REPARACIJE

Predavanje Arona Alkalaja, člana R. C. Beograd, održano u beogradskom Rotary Clubu dne 23 decembra 1940 god

A) RATNI DUGOVI

Mnogo godina pre nego što će planuti svetski rat, privredni i finansijski krugovi evropski predosećali su da se sprema veliki obračun između evropskih sila. Sećam se da sam se na godina dana pre balkanskog rata nalazio u Parizu baš onog dana kada je Italija objavila rat Turskoj, bombardujući Tripolis. Bio sam u kancelariji direktora jedne velike francuske banke koji mi je tu vest saopštio; ali sam bio zaprepašćen njegovim rečima da će i Srbija i ceo Balkan uskoro ući u rat, i da će posle toga neminovno doći do ratnih operacije između sila Antante i trojnog saveza. Moj prijatelj bankar, što se tiče Balkana, prevario se u pogledu vremena za nepunu godinu dana, a što se tiče svetskoga rata on je zaista došao odmah po likvidaciji drugog balkanskog. Uostalom još od marokanske krize (afera Agadir) pre toga, videlo se da su razmimoilaženja među velikim silama tako nepremostiva, da će se prvom zgodnom prilikom pribeći ratu, koji je po rečima Klauzevica samo sredstvo za postizavanje diplomatskih ciljeva.

Prvi znak da se sprema svetski rat mogao se nazreti po tome što su emisione banke u Nemačkoj i Francuskoj nagomilale ogromne količine zlata, da bi se osposobile za vršenje velikih nabavaka u inostranstvu dok budu trajala neprijateljstva. Što se tiče Kraljevine Srbije, ona je posle dva rata sa Turskom i Bugarskom bila znatno finansijski iscrpljena, da i ne pominjemo vojnu spremu, naročito municiju, sa kojom je stajala traljavo, kao što se to uskoro pokazalo, jer je u pitanju bio jedan dugotrajan rat. — Međutim, ulazeći u svetski rat, mi smo imali jake i finansijski moćne saveznike, na koje smo mogli računati. Tu dolazi na prvo mesto Rusija, pa Francuska i Engleska, a docnije kad je Rusija zaključila zaseban mir, S. A. države.

Finansiranje rata od 1914 do 1918 vršeno je kod nas na osnovu kredita koje su nam veliki saveznici stavili na raspoloženje. Mehanizam upotrebe toga kredita funkcionisao je pravilno kod Narodne banke, i ova je na podlozi odobrenih kredita vršila isplate srpskoj vladi po tzv. računu privremene razmene.

Do evakuacije Srbija je dobila dva puta po 110 miliona franaka u vidu zajma, i te su sume stavljene na raspoloženje njoj od strane Francuske i Engleske. 1915 god. obe ove sile učinile su nam svaka po 150 miliona franaka avansa, koji su isplaćivani u ratama od po 30 miliona franaka. Ove sume upotrebljene su kako za ratne potrebe tako i za isplatu plata državnih činovnika, i, najzad za službu državnih zajmova. Rat koji se jedno vreme vodio i na našem zemljištu onemogućio je prikupljanje poreza, a već o upisu kakvog ratnog zajma nije moglo biti ni reči s obzirom na osiromašenje zemlje ranijim balkanskim ratovima.

Posle evakuacije pa sve do ulaska Amerike u rat, mi ulazimo u drugi period naših ratnih dugova. Srbija je do ulaska Amerike u rat dobijala svega po devet miliona franaka mesečno za plate i pomoći, a osim toga dobili smo odjednom 42 milijona i 225 hiljada franaka za izdržavanje vojske i za službu inostranih zajmova.

Treći period našeg ratnog zaduženja počinje ulaskom SAD u rat. Naša dotadanja pomoć od 9 miliona franaka mesečno, i suviše neznatna, biva povećana sa još jednim milionom dolara mesečno. I jednu i drugu sumu primili smo do 1919 godine (Amerika do 1 januara 1919, Francuska i Engleska do avgusta 1919). U 1919 god. Francuska i Engleska dale su nam još 50 miliona franaka.

Rat je bio završen primirjem od 11 novembra 1918, ali su finansijske teškoće za našu mladu državu tek bile otpočele. Kakve su te nezgode bile i kakav je finansijski haos vladao u to doba kad smo se vratili u zemlju s obzirom na disparatnost finansijske i administrativne strukture raznih pokrajina, koje su ušle u sastav nove države SHS, vide se najbolje po tome što je novi budžet za 1919/20 predvideo jedan deficit od 876 miliona dinara. Još su nam u sećanju muke oko rešavanja problema zamena krunskih vrednosti za dinare, neujednačeno poresko zakonodavstvo, pitanje obnove železničke mreže i porušenih zgrada, naknade štete privatnim licima, stanbeno pitanje i t. d. koje uzgred spominjemo, jer to ne spada u okvir ovih razmatranja. Naše finansijske teškoće bile su utoliko teže, što ni sami saveznici nisu bili složni kako u pogledu odredaba političkog dela ugovora o miru tako i u pogledu veličine naknade štete, koju je trebala da se naplati od Nemačke i njenih saveznika.

Pregled našeg ratnog finansiranja ne bi bio potpun ako se ne bismo osvrnuli na dva krupna pitanja, za čije je rešenje upotrebljen dugi niz vremena i puno mučnih pregovora. Ta su pitanja: 1) regulisanje međusavezničkih ratnih dugova, i 2) pitanje reparacija našoj zemlji. Ova dva pitanja su u tesnoj vezi, jer je ugovorima o miru utvrđeno načelo, da se iz dobijenih reparacija imaju da regulišu dugovi koje su saveznici međusobno učinili za vreme rata.

B) REGULISANJE NAŠIH RATNIH DUGOVA SAVEZNICIMA

Po završenom svetskom ratu Balfour je predložio opšte brisanje međusavezničkih dugova. Amerika međutim, koja je bila jedino u položaju poverioca prema svojim evropskim saveznicima, nije pristala na taj predlog. Tada je Velika Britanija prva pristupila regulaciji svojih dugovanja prema Americi. U pitanju je bio ne samo njen prestiž kao velike

sile, već i želja da London opet preuzme vodeću ulogu svetskog finansijskog centra. Engleska se u tome očekivanju prevari, jer je Amerika posle svetskog rata, zahvaljujući koncentraciji zlata celoga sveta u njenim trezorima preotela ulogu koju su dotle imali London i Pariz, postavši centralno tržište kapitala sveta. Jedino je Amerika bila u stanju da ratom opustošenoj i osiromašenoj Evropi nudi u izobilju zajmove. I ona je to činila sve do kraha koji je izbio 1929 godine, do kog je vremena u Americi vladao čitavih 12 godina jedan prosperitet («boom») koji je izgledao da će biti ako ne večit a onda dugotrajan. Da uzgred spomenemo da smo i mi posle svetskog rata prvi put došli u vezu sa američkim tržištem, i to preko finansijske grupe Blairove dva puta 1922 i 1927 god. (Blair nominalnih 100 miliona dolara, od čega realizovano 1922 god. 15.25 miliona, 1927 god. 30 miliona dolara; Seligman 1927 god. 12 miliona dolara.)

a) Regulisanje našeg duga sa Amerikom. — Kako su u međuvremenu većina saveznika bili regulisali svoja dugovanja velikoj prekookeanskoj republici, to smo se i mi 1926 god. našli pobuđeni da pristupimo pregovorima, svakojako u nadi da docnije stvorimo mogućnosti za plasiranje naših obveznica na novom svjetskom tržištu.

(Prva tranša Blairovog zajma od 1922 bila je zaključena pod dosta teškim uslovima.)

Ukupno naše dugovanje SAD od 1917 do 1919 iznosilo je 26.78 mil. dolara; kamata je iznosila 3%, a podloga bili su blagajnički zapisi. Kamatna stopa povišena je na 5% od 15 maja 1918. U toku 1919/20 dobili smo od Amerike još 25 miliona dolara što ukupno penje naš dug (samo glavnica) na 51.75 miliona dolara. Sporazumom od 3 maja 1926 (pregovore je vodio dr. Milan Stojadinović) dodata je neplaćena kamata glavnici tako da je priznati dug izneo na dan 15 juna 1926 dolara 62.85 miliona. Po sporazumu dug se imao isplatiti u roku od 62 godine anuitetima. Prvih 12 godina bez kamata, a zatim sa uvećanim otplatama koje se od prvobitnih 200 hiljada dolara penju na 2, 406.000. Međutim data nam je mogućnost odlaganja plaćanja za dve godine uz naknadu 4½% zateznih kamata. Plaćanje se vrši u zlatu ili u američkim banknotama po izboru američke vlade.

Valja priznati da nam je američka vlada bila vrlo blagonaklona u pogledu kamate na konsolidovanu sumu duga. Prve godine ne računa se nikakva kamata. Zatim se ona penje postepeno od 1/8% na ½% pa na 1% i 2% da bi za poslednjih 17 godina bila 3%. Ovo se ima zahvaliti principu da se saveznički dugovi imaju utvrditi prema platnoj sposobnosti dužnika. Međutim, istine radi, valja znati da je Italija dobila još povoljnije uslove (kamata 0.4%), ali je to učinjeno s obzirom na njeno ogromno zaduženje. A možda i zato što je i veliki broj italijanskog elementa u Americi bio od nekog uticaja na ovakav aranžman.

b) Naši dugovi Velikoj Britaniji. — Regulisanje naših ratnih dugova u Engleskoj imalo je veze sa zajmom koji je Jugoslavija nameravala da zaključi u Londonu za velike vojne nabavke i investicije kod bankarske kuće Rotschild & Co. u Londonu u iznosu od 50 mil. funti sterlinga. Otvoriti londonsku pijacu za Jugoslaviju bila je živa želja tadašnjeg novog ministra finansija, pok. Bogdana Markovića. Već se tada videlo da Amerika, iako je plivala još uvek u svom prosperitetu,

nema više interesa za evropsko tržište (Seligmanov zajam Drž. Hip. banci 1927 bio je jedan od poslednjih koje je SAD odobrila Evropi). Parisko tržište bilo je u to doba nedostižno za nas, jer su naše vlade izbegavale pregovore sa francuskim porterima koji su svima silama zahtevali da im valoriziramo predratne zajmove zaključene u zlatu na pariskoj pijaci. Očigledno je da je regulisanje naših ratnih dugova u Engleskoj bilo potrebno radi stvaranja dobrog raspoloženja City-ja u cilju vođenja pregovora za novi zajam. Međutim do zaključenja novog zajma, iako su preliminari bili gotovi, nije došlo, prvo zbog pogoršanja finansijske situacije na svjetskom tržištu, i drugo zbog naših unutrašnjih teških prilika stvorenih atentatom u Narodnoj skupštini.

9 avgusta 1927 zaključen je sporazum sa Velikom Britanijom po pitanju našeg ratnog dugovanja, a tako isto i po pitanju relifnog duga, to jest duga primljenog od Vel. Britanije u vidu pozajmica kao pomoć za vreme rata. (Mi smo imali takvih pozajmica primljenih i od drugih država, među kojima je bilo i neutralnih kao što su Danska, Holandija, Norveška, Švedska i Švajcarska.)

Ukupna cifra našeg ratnog duga Engleskoj izneo je 25 mil. 591 hiljadu funti sterlinga. Anuiteti su utvrđeni za prvih 16 godina u manjem iznosu da bismo u tom međuvremenu mogli isplatiti pomenute relifne pozajmice u f. st. 2,068.843. — Krajnjim rok za isplatu je 1988, a ukupna suma anuiteta iznosi 32.8mil. f. st. ili oko 9 milijardi dinara. Od interesa je odredba po kojoj se naš dug ima srazmerno smanjiti za slučaj da Engleska primi nemačkih reparacija više nego što ima davati Americi po svojim ratnim zajmovima. Ali to važi i za obrnut slučaj, to jest ako bi imala Engleska da plati Americi više, u kom slučaju i naša država srazmerno ima da povisi svoje dugovanje. Kao podlogu za regulisanje ovoga duga, naša država dala je svoje blagajničke zapise ministarstvu finansija.

c) Regulisanje našeg duga sa Francuskom. — Sa Francuskom smo imali dosta teškoća za regulisanje ratnih dugova poglavito zbog toga, što je francuska vlada smatrala da mi njoj dugujemo zlatne franke, onako isto kao što su francuski porteri naših predratnih zajmova tražili priznanje zlatne klauzule. Naša vlada bila je naprotiv gledišta, da su ti franci papirni, t. j. devalorizirani. Stvarnost je bila u sredini ta dva gledišta, jer niti su franci koje je naša vlada primala za vreme rata bili zlatni, niti su oni bili papirni, pošto su i za vreme rata imali određenu ali smanjenu zlatnu podlogu.

Po računu francuske vlade naše dugovanje Francuskoj iznelo je 31 V 1928 fr. 1.747,300.000. Ta suma, ako bi se obračunala u zlatu, postigla bi astronomsku cifru od 19.22 milijarde. Po računu naše vlade naš dug trebao je da iznese 3.88 milijardi, dakle peti deo onoga na što su Francuzi polagali pravo. Čitave dve godine povlačili su se naši pregovori sa Francuskom i sporazum je postignut tek 20 januara 1930 god. Cifra duga utvrđena je na fr. 1.024,812.476. Naša vlada uspela je da obori zlatnu klauzulu, jer je vrednost franka određena na osnovu francuskog zakona od 25 VI 1928 (1 franak = 65.5 miligrama zlata, finoće 900). Svoj uspeh imali smo da zahvalimo: 1) smanjenom potraživanju našem iz reparacija (Youngov plan); 2) u međuvremenu smo primili ni malo lake obaveze prema francuskim porterima za plaćanje predratnih

zajmova, a na osnovu presude Haškog međunarodnog suda od 12 jula 1929. Rok isplate ovog regulisanog ratnog duga je 37 godina, podloga su državni bonovi, klauzule eventualnog smanjenja duga ista kao u ugovoru za regulisanje duga sa Engleskom. Tim istim ugovorom regulisali smo još jedan finansijski odnos sa francuskom vladom. Francuska je bila ustupila jugoslovenskoj vladi u vidu pozajmice svoja potraživanja iz reparacija za poslednjih 5 meseci takozvanog Dawesovog plana u iznosu 158 miliona RM (2.13 milijardi dinara), pa je tom prilikom bilo ugovoreno da se i ova suma vrati Francuskoj u roku od 37 godina.

Povoljnim rešenjem problema naših ratnih dugova sa Francuskom, mi smo ne samo skinuli sa dnevnog reda jedno teško i bolno pitanje, već smo stvorili mogućnosti da se možemo dalje obraćati francuskom tržištu, sa kojim smo održavali pre rata stalne veze. Ovo je bilo za nas od velike potrebe, jer je u međuvremenu u Njujorku nastupio strahoviti krah, te je i američka pijaca bila isključena za makakve finansijske operacije.

C) REPARACIJE

Kao što smo napred spomenuli, pitanje reparacija je u tesnoj i uzročnoj vezi sa našim ratnim dugovima saveznicima. Ovde dolaze u obzir uglavnom nemačke reparacije kao najglavnije, pošto su takozvane istočne reparacije (ratna ošteta od Mađarske i od Bugarske) od drugostepene i trećestepene važnosti.

Sve dok nije utvrđen Dawesov plan, koji je važio od 1 septembra 1924 do 1 septembra 1929, između saveznika i Nemačke u pitanju reparacija nije moglo doći do sporazuma. Međutim, još u 1928 rešeno je da se Dawesov plan revidira, tako da je od 1 septembra 1929 stupio na snagu Youngov plan. Dok se za vreme trajanja Dawesovog plana svetska privreda i finansijsko tržište kretali dosta normalno, dotle je Youngov plan otpočeo sa izvođenjem u vremenu kada je najžešće izbila svetska kriza, prvo u Americi, dok se njeni talasi nisu počeli osećati postupno u svima evropskim zemljama. Pojava besposlice, strah od novih investicija, potpuna obamrlost međunarodnog novčanog tržišta, bankarska kriza karakteristične su pojave za ovaj period, u kome treba Youngov plan da se sprovodi.

Pomenuli smo nesuglasice između Nemačke i saveznika po pitanju reparacija. Pre svega saveznici se nisu mogli složiti u ukupnoj cifri reparacija, koje treba tražiti od Nemačke. U 1920 pominjala se fantastična cifra od 269 milijardi zlatnih maraka. U 1921 god. ta je suma svedena na 226 milijardi, dok su Nemci nudili svega 50 milijardi.

Na konferenciji u Spaa saveznici su utvrdili ključ za deobu reparacija. Francuska je imala dobiti 52%, Engleska 22%, Italija 10%, Belgija 8%, Jugoslavija 5%, ostali 3% (SAD su se odrekli reparacija). U Londonu aprila 1921 utvrđena je suma reparacija na 132 milijarde zlatnih maraka. Nemačka vlada već u decembru iste godine traži od saveznika moratorium. U međuvremenu Nemačka marka srozava se svakim danom, dok nije otišla u sunovrat. Saveznici, da bi obezbedili svoju ratnu oštetu, uđuše u januaru 1923 god. u Rursku oblast. Nemačka na to odgovori obustavom plaćanja. U maju 1923 Nemačka ponudi okruglu cifru od 30 milijardi maraka. Nastupiše pogađanja, iz čijeg ishoda je

postao takozvani *Dawesov plan*, koji je predviđao sledeće izvore za finansiranje reparacije: 1) prihodi iz državnog budžeta nemačke države; 2) pristupa se emisiji 5 milijardi zlatnih maraka, industrijskih obligacija sa 5% kamata i 1% amortizacije; 3) izdaju se novih 11 milijardi maraka obligacija, za koje služe kao garatija nemačke železnice, kamata 5%, 1% amortizacije; 4) nemačka železnička kompanija uvodi naročitu obrtnu porezu u korist nemačke vlade, a ova naplaćene sume ustupa saveznicima za reparacije.

U isto vreme zaključen je zajam, takozvani *Dawesov zajam*, u 800 miliona zlatnih maraka u cilju stabilizovanja marke, koja je postala bila novac bez vrednosti. Ovo je bilo potrebno da bi se podiglo poverenje u nemačku državu i njenu privredu i da bi se kod poverilaca stvorilo raspoloženje, da Nemačkoj dadu nove zajmove za investicije.

Kako se Dawesovim planom diralo u suverena prava Nemačke, jer se vršila kontrola prihoda od strane saveznika, to je ovaj plan u 1928 godini zamenjen novim Youngovim planom, kojim se sa političkog terena prešlo na bankarsko i ekonomsko polje. U tom cilju osnovana je Banka za međunarodna plaćanja u Bazelu, koja se starala o naplati i rasporedu reparacija.

Po Youngovom planu krajnji rok za davanje reparacija je 1988 godina. Za prvih 37 godina Nemačka je imala plaćati 1.988,800.000 RM godišnje. Iz te sume Jugoslavija je imala da primi 84 miliona RM godišnje (Francuska 1046, Engleska 409, Italija 213). Za vreme idućih 22 godine predviđena su takozvana »neto inostrana plaćanja«, a to su obveze poverilačkih zemalja za izmirenje svojih međusobnih dugova proisteklih iz vremena rata.

Ranijim Dawesovim planom bilo je predviđeno da se mogu odložiti plaćanja za slučaj pogoršanja nemačke privrede, Youngov plan međutim predviđa da se suma od 660 miliona RM mora staviti na raspoloženje saveznicima bez obzira na finansijsku situaciju Nemačke. Iz ove sume bilo je predviđeno takođe i bezuslovno vršenje službe po ranijem Dawesovom zajmu. Iz garantovane sume od 660 miliona RM Jugoslavija je imala da dobija po 6 miliona maraka godišnje (Francuska 500, Engleska 55, Italija 42, Japan 6.6, Portugal 2.4). Ostatak od 48 miliona bio je određen za službu Dawesovog zajma). Neobično je važno za nas da je Youngov plan predviđao plaćanje Nemačke ne samo u gotovom novcu već i u *naturi*, i to prve godine 750 miliona RM, a poslednje (desete) godine 300 miliona.

Dok su se druge zemlje uzdržavale da čine znatniju upotrebu reparacija u *naturi*, plašeći se da ne bi konkurisale sopstvenoj industriji, dotle je Jugoslavija kao zemlja slabije industrije, a s obzirom na ogromne potrebe za obnovu Srbije, polagala važnost baš naročito na to da dobije što više materijala i robe, naročito za obnovu železnica i železničkog inventara i zgrada, s obzirom da je neprijatelj pri povlačenju sve to uništio. I zato sve do 1928 god. mi nismo ništa dobili na ime reparacija u novcu, već jedino u *naturi*.

Do konca 1924 Jugoslavija je dobila 220 miliona zlatnih maraka u materijalu. Od ovoga je polovina samo za železničke potrebe. Za budžet-sku godinu 1924/25 pa sve do 1929/30 (osam i po meseca 1930) u našem

budžetu predviđeno je bilo 275 miliona RM na ime reparacija, što odgovara sumi od 3 milijarde 700 miliona dinara. — Kako su potrebe u materijalu bile uglavnom zadovoljene (da li je prečim potrebama dato prvenstvo i da li mnoge važne stvari nisu propuštene, to je opet drugo pitanje). Ministar finansija dr. Bogdan Marković pokušao je krajem 1927 da za Jugoslaviju dobije reparacije u novcu. On je u tom uspeo tako da smo u četvrtoj Dawesovoj godini primili 14.8 RM, u petoj godini 18.8 RM, a dvema budžetskim godinama 1930/31 i 1931/32 dobili smo u gotovu nešto više od 400 miliona dinara.

Ako sad izvedemo račun onoga što je Jugoslavija primila na ime reparacija i onoga što je sama priznala saveznicima na ime ratnih dugova, onda ćemo imati sledeći bilans:

Jugoslavija duga je na ime ratnog duga: SAD 95,177.635 dolara; Engleskoj 35,906.048 funti sterlinga; Francuskoj 1.024,812.476 franka. Ove sume pretvorene u RM iznose 1.238,180.046 RM. Po kursu od 14 dinara za 1 marku 17.344,520.644 dinara.

Po računu reparacija pripalo je Jugoslaviji 3.909,900.000 RM koja suma kad se obračuna po istom kursu iznosi 54.738,600.000 dinara.

Ove cifre su samo teorijske, jer je uskoro posle (1931) nastupio Hooverov moratorium u pogledu reparacija, a po tom je promena političkog režima u Nemačkoj (1934) imala za posledicu da su ne samo pitanje reparacija, već i služba među-savezničkih dugova bačeni definitivno u arhivu.

Neka nam je dopušteno na kraju ovih izlaganja da iznesemo jednu napomenu koja nam se čini umesna baš na ovom mestu. Makoliko da je rat jedan od ostataka običaja i postupaka primitivnog čoveka, koji je svoje sporove rešavao brahijalnom snagom i oružjem, ratova će nažalost biti i ubuduće, jer jedan narod obuzet ratnom psihozom — koja se u današnje doba može i još kako veštački stvoriti modernim sredstvima propagande — smatra da jedino oružje može u izvesnim situacijama doneti rešenje. Isto tako stoji i sa pitanjem ratne otštete. Kolikogod je opravdano da se naknadi pričinjena šteta za oštećenu imovinu za vreme rata, toliko se isto pokazuje posle dosadašnjih iskustava, da pitanje ratne otštete može biti posmatrano i sa drugoga gledišta. Plaćanje ratne otštete ne može obogatiti onaj narod, koji je prima, kao što na kraju krajeva, osim teškoća u početku, ne može ni osiromašiti onaj narod koji je dužan da je plati. Niti je Francuska posle 1870 godine postala siromašnija što je platila ratnu kontribuciju od 5 milijardi zlatnih franka, niti je Nemačka propala plaćajući reparacije posle svetskog rata. I jedna i druga zemlja posle poraza pregle su udvostručenim silama da više rade, da još više štede i da se ekonomski podignu, i mi vidimo da je Nemačka baš posle izgubljenog rata 1918 godine razvila svoju industriju i poljoprivredu do optimalnog prinosa, dok je Francuska uspavana na svojim lovorikama ušla nedovoljno spremna u rat, tako da nije bila u stanju da izdrži ni prvi šok. Zar iz toga ne treba izvesti krajnji zaključak da rat osim gubitaka kojima se izlažu narodi nestajanjem najbolje radne snage, znači i u ekonomskom pogledu strahovit udar od koga pati i pobedilac i pobeđeni. I zato ideal koji do sada još nije postignut za

rešavanje međunarodnih sporova treba i mora da bude sporazum među narodima, jer ako postoji dobra volja među njima, nema toga spora koji jedan nepristran međunarodni sud od slobodno izabranih sudija ne bi mogao pravedno rešiti. Ali zato valja imati, kao što rekosmo, dobru volju, a osim toga i kuraži pokoriti se presudi takvoga suda makako ona teška bila.¹⁾

NOVO POGONSKO SREDSTVO

(Smjesa benzina, etilnog alkohola i produkata suhe destilacije drva.)

*Predavanje rot. ing. Radovana Alaupovića na sastanku od 9 XII 1940
u Rotary Clubu Zagreb*

Najvažnije tekuće gorivo je nafta, koja služi za pogon svih vrsti motora (automobila, dizelmotora, traktora, lađa itd.).

Međutim je sa naglim razvojem tehnike i industrije potrošnja nafte tako porasla, da je problem iscrpljenja iste ozbiljno zabrinuo i same posjednike njezinih izvora. Ova je činjenica naravno još više zabrinula zemlje, koje uopće ovakvih izvora nemaju. Osim toga su iskustva, stečena u prvom svjetskom ratu, ubrzala još rad na istraživanju zamjene nafte domaćim nacionalnim eksplozivnim gorivima, pa su mnoge države odmah poslije prvog svjetskog rata osnovale naučne institute, koji su vršili istraživanja na tom polju. U Francuskoj je primjerice radio Comité Scientifique du Carburante National pod predsjedništvom Berthelota. U Njemačkoj: Institut für Kraftfahrwesen, Versuchsanstalt für die Verwendung von Spiritus zu technischen Zwecken, Kaiser Wilhelm Institut für Kohlenforschung. U Švedskoj: Aktiebolaget Svenk Sprit. U Čehoslovačkoj: Společnost pro spenežni lihu.

Kad se uzme u obzir, da su u glavnom jedina dva posjednika — Amerika i Engleska — ovake jedne važne sirovine za pogon motora, onda se može lako razumijeti užurbanost, sa kojom su se mnoge druge države dale na rješavanje ovih problema.

Poslije mnogobrojnih opita odabrao se je etilni alkohol kao primjesu benzinu. Izbor je pao baš na etilni alkohol iz dva razloga:

prvo, što on pretstavlja besprikornu sirovinu za primjesu, a drugo, što sve za njegovu produkciju potrebne sirovine, izvjesne vrste bilja kao produkt toplotne energije sunca, plodnost zemlje i rada zemljoradnika, posjeduje svaka zemlja u dovoljnoj množini.

Počelo se je sa primješanjem 96%-nog etilnog alkohola benzinu, jer je njegova produkcija mnogo jednostavnija i jeftinija, nego ona apsolutnog etilnog alkohola. Kako se ovaj 96%-ni etilni alkohol ne miješa sa benzinom u svakom omjeru to se je nastojalo, njegovu rastopnost

¹⁾ Podaci u ovom predavanju uzeti su iz doktorske disertacije dr. Joza Tomaševića: »Die Staatsschulden Jugoslaviens«.

povećati dodatkom etera, hexalina, benzola i t. d. Međutim se pokazalo, da su ovi dodaci skuplji, nego ako se proizvodi apsolutni (bezvodni) alkohol (etilni).

To je bio razlog da se je prešlo na upotrebu apsolutnog etilnog alkohola, koji se u svakom omjeru sa benzinom miješa.

Uzrok, da se tako kasno počelo sa upotrebom etilnog alkohola, i ako su njegova dobra svojstva bila već od mnogo prije poznata, leži u tome, što se kasno došlo do metoda proizvodnje apsolutnog etilnog alkohola na jeftini način. Istom sa uvađanjem ovog načina dobivanja apsolutnog etilnog alkohola u industriju, to je pitanje riješeno na bazi alkohola.

Razumljivo, da je uvođenje ovih novih goriva naišlo na mnoge poteškoće, djelom uslijed konzervatizma posjednika motora, djelom uslijed propagande proizvađača nafte kao i njenih uvoznika, koji su pripisivali ovim smjesama razne slabe strane. Najvažniji prigovori bili su slijedeći: da je potrošnja smjese mnogo veća nego benzina, da nepovoljno djeluje na motor kod izgaranja, da rastapa lakove, da je smjesa jako osjetljiva prema vodi i na posljetku viša cijena.

Svi su ovi prigovori naskoro rezultatima naučnog rada pobijeni bili:

Što se tiče prvog prigovora o većoj potrošnji smjese prema benzinu, protivnici ga opravdavaju time, da benzin ima veću kaloričnu vrijednost (oko 10.000 kalorija), nego smjesa benzina i alkohola (6.900 kalorija smjese od 30% etilnog alkohola i 70% benzina.). To je potpuno tačno, samo što se ove kalorije kod benzina ne daju tako iskoristiti kao one kod smjese. Ako uzmemo u obzir gotovu smjesu tekućeg goriva sa odgovarajućom množinom zraka u cilindru pokazuju se slijedeći rezultati: 1 kub. metar smjese, koja sadrži 79.4 grama benzina plus odgovarajuću količinu vazduha, daje 853 kal.; — 1 kub. metar smjese, koja sadrži 127.8 grama etilnog alkohola plus odgov. količinu vazduha daje 859 kalorija.

Dakle, ako se uzme pri radu motora tačno potrebna množina zraka cilindar dobiva kod obaju goriva istu količinu kalorija, samo naravno, da je za tu istu množinu kalorija potrebna veća množina etilnog alkohola, nego benzina i to radi toga, što je etilnom alkoholu potrebna manja množina zraka za sagorjevanje. Iz gornjeg primjera izašla bi potrošnja benzina na 100 km 18.6 kg. a potrošnja etilnog alkohola za isti put 20.6 kg, ako se uzme, da jedan motor potroši 2.000 kalorija na jedan kilometar. To znači, da je korisna kalorična vrijednost benzina za 1.6 puta veća od kalorične vrijednosti etilnog alkohola. Međutim, ako se uzme, da motori sa benzinom rade sa kompresijom od 4 kg/cm², dok oni sa etil-alkoholom podnose i kompresiju od 7.5 kg/cm², što je kod današnjih automobilskih motora svuda već uvedeno, i ako se usporedi odnos vazduha i goriva u omjerima, koji odgovaraju ovim pritiscima, onda se potrošnja benzina i etilnog alkohola po težini pokrivaju. Dakle uslijed mogućnosti upotrebe motora sa većom kompresijom se korisni efekat smjese povećava tako, da se njezina potrošnja izjednačuje sa potrošnjom benzina.

Na ovome pitanju podnošenja kompresije bavili su se dr. Ormandy i dr. Rossa. Oni su našli, da je kompresivna sposobnost benzina 15, ako

se pođe od toluola, čiju sposobnost kompresije uzimamo 100. Dodatkom od 20% alkohola benzinu se ova sposobnost kompresije podiže na 130, a ako uzmemo veću množinu alkohola i na 160.

Kako se vidi, benzin ne podnosi visokog pritiska i zato je njegov efekat iskorišćivanja manji. Efekat iskorišćivanja za benzin je 14 do 18%, dok je kod smjese od 80% benzina i 20% etilnog alkohola taj efekat 23.8%. Što više, dokazalo se je, da je taj efekat za istu potrošnju u kilogramu smjese od 90% benzina i 10% etilnog alkohola, čija je kalorična vrijednost 10.100 kalorija, bio veći od efekta čistog benzina kalorične vrijednosti od 10.600 kalorija. Prema tome pokazuje isti etilni alkohol, i ako ima manju kaloričnu vrijednost, skoro isto djelovanje kao i benzin, a štoviše u maloj primjesi benzinu još i nešto veću, što se iz gornjeg primjera vidi.

Što se tiče nepovoljnog djelovanja smjese na motor, i to je pobijeno egzaktnim opitima. Njemački profesor Wawrzinick kao i švedski automobilski stručnjak prof. Hubendick su dokazali, da smjesa alkohola sa benzinom daje osobito povoljan rad u motoru. Izgaranje u motoru potpuno zadovoljava, razvijanje sirćetne kiseline kod sagorjevanja isključeno je radi dovoljne množine zraka i odsustva vode.

Štoviše, smjesa ima prednost u tome, što umanjuje lupanje motora i što su radi potpunijeg izgaranja cilindri čistiji. Ovo lupanje motora nije samo neugodno radi uznemirivanja. Ugarci u motoru postaju sve jači, uslijed čega snaga motora počinja da jako pada, što prouzrokuje nepravilan rad motora.

Prigovor da smjesa rastapa lakove bio je jedno vrijeme na mjestu, međutim danas više ne vrijedi, jer imamo danas lakova, na koje ova smjesa uopće ne djeluje.

Što se tiče osjetljivosti smjese prema vodi, tu naprotiv ima gore navedena smjesa prednost prema benzinu. Dok su za benzin potrebne najmanje količine vode, da se stvore dva sloja, smjesa od 70% benzina i 30% etilnog alkohola može podnijeti 1% vode, a da se ne razdvoji. Prema tome rezervoar od 200 litara može da podnese 2 kg vode, a da ne nastupi opasnost razdvojenja, dok bi se ta množina u benzinu već jako opazila i prouzrokovala smetnje.

Što se tiče cijene, tu bi se eventualna razlika mogla opravdati time, što cilj ovih istraživanja i nije bio toliko u rentabilnosti posla, koliko u nastojanju razvitka domaće industrije i stvaranju po mogućnosti što veće neovisnosti zemlje u ovoj tako važnoj sirovini, osobito za slučaj rata. Uostalom, cijena je etilnom alkoholu ovisna o cijeni sirovina (kukuruz, krumpira, šećerne repe), koja je svake godine promjenljiva. Budući da su bogatstvo jedne zemlje na tim sirovinama, kao i radna snaga, odlučni faktori — to je cijena etilnog alkohola svake godine i svake zemlje različita.

Osim toga će ovo uvođenje nacionalnog goriva djelovati povoljno na našu trgovačku bilancu, smanjujući potrebu uvoza, kao i na rješavanje pitanja nezapslenosti radnika, jer će time biti dana mogućnost uposlenja izvjesnog broja istih. A to su po svoj prilici apsolutne kompenzacije za eventualnu razliku u cijeni.

Da su prije spomenuti razlozi za uvođenje nacionalnog eksplozivnog

goriva opravdani, najbolji je dokaz činjenica da su na temelju rečenog mnoge države kao i naša pristupile djelomičnoj zamjeni benzina domaćim gorivom i to u prvom redu etilnim alkoholom.

Tako je:

1) u Francuskoj zakonom uvedena upotreba smjese od 50% benzina i 50% etilnog alkohola (Carburant National).

2) U Njemačkoj je uvedena smjesa »Monopolin«, koja se sastoji od 30% etilnog alkohola i 70% benzina. Zakonom od 15 aprila 1930 kao i naredbom od 4 jula 1930 god. uvedeno je prisilno preuzimanje alkohola za sve uvoznike odnosno proizvađače benzina.

3) U Italiji je zakonom od 14 februara 1930 određeno, da uvoznici benzina moraju miješati benzin sa najmanje 30% alkohola.

4) U Švedskoj je uvedena smjesa od 74 uteznih djelova benzina i 25 uteznih djelova etilnog alkohola.

5) U Madžarskoj je zakonom određena smjesa od 80 kg benzina i 20 kg etilnog alkohola.

Pored etilnog alkohola skoro sve navedene države uvele su vremenom još i druga goriva kao metilni alkohol, više alkohole, benzol, eter i t. d., već prema količinama pojedinih goriva koje postoje u zemlji te su u tu svrhu raspoložive.

Kako sam već istakao osim etilnog alkohola postoje još i drugi alkoholi, koji su sposobni za miješanje sa benzinom, a da se stvori izvrsno tekuće gorivo za motore. Od tih je najvažniji metilni alkohol, koji je u posljednje vrijeme dao zanimive rezultate kao primjesa za tekuće gorivo. Metilalkohol se dobiva pri procesu destilacije drva.

Vidjeli smo, da je kod normalnog sagorijevanja korisni efekat tim veći, što se kalorije brže oslobode i što ih se više tokom izgaranja pretvori u energiju. To baš ide u prilog primješanju metilnog alkohola smjesi, jer je ovaj isparljiviji od etilnog alkohola i ima pri običnoj temperaturi veću napetost para. Samo kod metilnog alkohola su određeniije granice rastopnosti u benzinu. One se kreću između 5—8% metilnog alkohola i iznad 65% metilnog alkohola. U Francuskoj i Njemačkoj izvedeni su sa uspjehom pokusi sa smjesom od 70% metilnog alkohola i 30% benzina, kao i kod nas u Tesliću, gdje se smjesa od 100 uteznih djelova metilnog alkohola i 20 uteznih djelova benzina već preko dvije godine upotrebljava kao isključivo gorivo za šumske motore.

Iz toga slijedi, da dodatak metilnog alkohola u prvonavedenim granicama još poboljšava smjesu etilnog alkohola i benzina u toliko, da povećava efekat iskorišćenja, olakšava upaljivanje i stavljanje u rad motora, te prouzrokuje hladniji rad istoga. Metilni alkohol još povećava u smjesi moć rasplinjenja, što je vrlo važno za pravilan rad motora. Ako se gorivo ne raspline, prije nego što dođe u valjak, onda ono ne sagorijeva potpuno kod eksplozije, nego prelazi u tekućem stanju u ulje i time spriječava pravilno mazanje cilindara. Ovim pitanjem u njegovoj cjelokupnosti se u Francuskoj bavio Dumanois. On je sa smjesom metilnog alkohola i benzina u motoru izveo vožnju od 105 kilometara bez ventilatora, a da voda u radiatoru nije prešla 75° C, i ako je temperatura vazduha bila 30° C.

Kod nas je prije 2 godine uvedena obligatna upotreba mješavine od 20% dehidrisanog etilnog alkohola, 0.6% (1.2%) metilnog alkohola i 79.4% (78.8%) benzina.

Do istih su rezultata doveli opiti destilacije drva u Tesliću. Sa smjesom od 100 uteznih djelova metilnog alkohola i 20 uteznih djelova benzina u motoru uspjelo se je doseći uspone sa prosječno dosta hladnom vodom u radiatoru, dok je kod upotrebe benzina na istim prugama voda u radiatoru vrela. Osim toga se je pokazalo, da je sa ovom smjesom lakše postići veću brzinu motora i lakše svladati uspone. Na temelju izvedenih opita dokazano je, da optimum smjese benzina i zraka u jednoj litri daje 0.90 kalorija, dok optimum smjese metilnog alkohola i zraka u jednoj litri daje 0.95 upotrebivih kalorija u motoru.

Ovo je sve dokaz bolje upotrebe kalorija, dakle povoljnijeg djelovanja dodatka metilnog alkohola smjesi.

Dodatkom metilnog alkohola odstranjuje se još jednu slabu stranu smjese etilnog alkohola i benzina, a ta je, da je ova smjesa u motoru zimi nešto teže upaljiva, nego sam benzin. Pošto je tačka upaljenja metilnog alkohola mnogo niža, nego ona etilnog alkohola, to se dodatkom metilnog alkohola smjesi snizuje i njena tačka upaljenja i time odstranjuje ta slaba strana prvobitne smjese etilnog alkohola i benzina.

Smjesa od vrlo povoljnog rezultata za motore, koja je danas na pr. u Njemačkoj na snazi, slijedeća je: 70% benzina, 22.5% etilnog alkohola i 7.5% metilnog alkohola sa dodatkom metilacetata.

Ova je smjesa nešto osjetljivija prema vodi, nego sama smjesa etilnog alkohola i benzina. Ona se kod dodatka od 0.7% vode zamuti, a i to zamućenje još nije povod stvaranju dvaju slojeva odnosno rastavljanje sastavnih dijelova smjese, jer trešnja rezervoara u motoru podržava smjesu još uvijek u stanovitoj emulziji. Osim toga je granica još ipak daleko nad onom, koju ima benzin prema vodi. Međutim dodatkom malih količina metilacetata ovoj smjesi njezina sposobnost rastapanja vode još se povisuje tako, da dostiže lako onu od smjese samog etilnog alkohola i benzina.

Dodatkom metilnog acetata smjesi povisuje se još i njezina kalorična vrijednost. Metilacetat primjerice ima kaloričnu vrijednost 4.700, dok metilni alkohol 3.700. Pošto sposobnost kompresije dodatkom metilacetata smjesi ostaje ista, t. j. i efekat iskorišćenja isti, to ovo povećanje kalorične vrijednosti, koje nastaje dodatkom metilacetata, pojačava smjesu, jer stavlja na raspolaganje veći broj kalorija u istome volumenu za pretvaranje u energiju.

I ako metilni alkohol prema navedenim podacima pretstavlja vrlo koristan dodatak smjesi, upada možda u oči, da isti ne nalazimo u smjesama uvedenim u drugim državama, osim u Njemačkoj. Glavni uzrok tome je taj, što je metilni alkohol istodobno jedna veoma važna sirovina za industrijski razvijene zemlje, i to za proizvodnju formaldehida, za upotrebu u industriji anilinskih boja, za razne druge kemijske proizvode u industriji boja i t. d. Kod nas je ovaj omjer između produkcije i potrošnje metilnog alkohola sasvim drukčiji. On se proizvoditi mora radi dobivanja drugih potrebnih produkata iz drveta, a potrošnja mu je

radi relativno slabog industrijskog razvitka naše zemlje malena. Izvoz, kao što je to prije bilo, je uslijed novih načina dobivanja istoga sintetičkim putem u drugim državama isključen. Produkcija metilnog alkohola naših destilacija drva iznosi oko 12.000 hektolitara, a potrošnja 3—4000 hl. Ostaje dakle 8—9000 hl neupotrebljenog metilnog alkohola. Zakonskim uvođenjem jedne smjese kao što je posljednja uvedena, potrošnja benzina, koja iznosi godišnje 150.000 hl, smanjila bi se za 45.000 hl, za koju bi se sumu povećala potrošnja metilnog i etilnog alkohola. Ako se uzme omjer etilnog i metilnog alkohola prema navedenoj smjesi, to bi otpalo na etilni alkohol 36.000 hl, a na metilni alkohol 9.000 hl. Na taj bi se način produkcija etilnog alkohola povećala za 36.000 hl (naravno bi se industrija špirita morala pokraj povišene produkcije pobrinuti za nabavu sprava za produkciju apsolutnog etilnog alkohola), dok bi se istodobno proširio onaj dio metilng alkohola, koji naše destilacije već sada moraju neprestano proizvoditi, a nije im moguće isti iz gore navedenih uzroka potrošiti.

Iz svih navedenih razloga, a ogledajući se i u ostale zemlje, vidi se, da i potreba naše zemlje zahtjeva što brže zakonsko rješenje ovog pitanja, a potreba naše industrije iziskuje, da se kod ovog rješavanja uzmu u obzir etilni i metilni alkohol, odnosno produkti naših najvećih industrija organskih spojeva t. j. fabrikacije špirita i suhe destilacije drva. Time bi se pored proširenja industrije špirita potpomogla još jedna jako važna grana industrije, a to je destilacija drva, koja osim proizvodnje produkata drvene žeste može da daje zemlji i druge nenadomjestive sirovine, koje mogu poslužiti u slučaju rata za obranu zemlje (aceton za bezdimni barut, sirćetna kiselina, metilni acetat, kreozot i dr.). Ovim riješenjem bi potpomogli rad ove grane industrije kod nas, koja se inače nalazi u teškom stanju radi konkurencije drugih industrijski razvijenijih država, koje su pomoću velikog kapitala uspjele, da stvore nove sintetičke metode za dobivanje ovih produkata, čime su smanjile njihovu potrebu na svjetskom tržištu i prisilile ovu granu naše industrije, da potraži upotrebu svojih produkata u zemlji samoj i time spase mogućnost svoga opstanka.

Svrha ovog mog prikaza bila je ta, da vam što popularnije predočim karakteristike dvaju kemijskih produkata t. j. etilnog i metilnog alkohola, koji, i ako ne potpuno, ono barem djelomično osiguravaju izvore domaćih goriva za pogon motora.

ISPRAVKE

U »Jugoslavenskom Rotaru« na str. 222 (br. 7) redak 23-ći treba da glasi:

R. C. NOVI SAD moli da se svu poštu za klub adresira: **Dr. Mirko Balabušić**, Novi Sad, pošt. fah 202 (a ne R. C. Zemun kako je to bilo omaškom štampano).

U **Popisu članova** (prilog »Jugosl. Rotara« br. 6) na str. 20 treba da se ispravi dan sastanka R. C. Pančevo:

R. C. PANČEVO ima redovne sastanke **sredom** u 20 h. u Pivari Weifert

I Z N A Š E G D I S T R I K T A

P R O M J E N E U Č L A N S T V U

u mjesecu januaru:

NOVI ČLANOVI:	
BITOLJ	Šoškić Miličko , v. d. upravnika filijale Narodne banke, (emisiono bankarstvo), posl. i priv. adresa: Narodna banka, Bitolj (tel. 33).
ZAGREB	Brozović dr. Leander , veterinarski savjetnik (veterinarstvo, biv. član R. C. Vel. Kikinda), posl. adresa: Savska cesta 16 (tel. 89-31), priv. adresa: Hercegovačka cesta 29/I.
ISTUPILI IZ KLUBA:	
DUBROVNIK	Barbieri Stijepo (radi prezaposlenosti) Kresina Martin (radi premještenja u Beograd)
MARIBOR	Potočnik Ferdinand (ist. 31. XII. 1940.)
NOVISAD	Vajskopf Karlo (radi stalne odsutnosti)
OSIJEK	Speiser Josip
PANČEVO	Haiser Robert (radi prezaposlenosti)
UMRO:	
ZAGREB	Hanaman prof. dr. ing. Frane

R A D N A Š I H K L U B O V A

U M J E S E C U J A N U A R U

BANJA LUKA. — Ovog meseca održali smo u svemu 5 sastanaka sa prosečnom frekvencijom od 50.77 posto, Od sve braće u klubu jedino je brat Špiro Bocarić, predsednik našeg kluba, imao 100% frekvenciju, dok su petorica braće imala imala frekvenciju od 80% a ostali ispod ovog broja.

Na svim ovim sastancima nije održano nijedno predavanje, već su umjesto toga prisutna braća vodila živu diskusiju o svima aktuelnim političkim, socijalnim i privrednim pitanjima. Osim toga na sastancima su čitani izveštaji i referati pojedinih bratskih klubova.

Takođe je među braćom bilo pre-

tresano pitanje zimske pomoći u gradu, ali kako su sva braća pojedinačno već bila angažovana u akciji za zimsku pomoć, rešeno je da klub zasebno ne sudeluje u ovoj akciji.

BEOGRAD. — U toku meseca januara klub je održao samo tri sastanka, od kojih jedan u vidu Ladies night-a.

U ponedeljak 6 januara sastanak nije održan zbog pravoslavnog Badnjega dana.

Sledećeg ponedeljka, 13 januara, bio je uobičajeni doček pravoslavne Nove Godine u vidu Ladies night-a. Ranijih godina dočeku Nove Godine prisustvovao je veliki

broj članova sa svojom porodicom i gostima, izvesan program bio je pripremljen i veće bi prošlo u najboljem raspoloženju. Međutim, ove godine, poseta je bila znatno slabija, šta više slaba i za obične sastanke, ali blagodareći braći Drag. Prici, Gojku Gjermanoviću i dr. Andri Nikoliću, koji su umeli da stvore raspoloženje i da ga održe, svi su se osećali veoma prijatno.

U ponedeljak, 20 januara, održan je 603 sastanak, u stvari prvi redovni sastanak u ovoj kalendarskoj godini. Brat Drag. Pavlović raduje se što je jedan naš brat, dr. Milan Protić, postavljen za ministra za snabdevanje i ishranu. Ujedno referiše da je rotar Esteban Ivović, čilenski poslanik na našem Dvoru, napustio našu zemlju, na putu za svoju domovinu, oprostivši se sa predsedništvom kluba. Rotar Ivović, koji je bio čest gost našega kluba, stekao je u njemu puno simpatije.

Predavač na tome sastanku bio je brat Đorđe Mijić, koji je govorio o novome predlogu zakona o bankama, o njegovim glavnim odredbama, upoređujući ih sa nekim stranim zakonima. Posle predavača uzeli su učešće u dužoj diskusiji, koja se razvila, braća Nikola Stanarević, Drag. Pavlović i Aron Alkalaj. Poslednji sastanak u mesecu održan je na dan Sv. Save, usled čega je i frekvencija bila nešto slabija nego obično. Na ovom sastanku brat Drag. Pavlović dao je kratak nekrolog pok. brata Hanamana iz Zagreba, a ceo klub ustajanjem i »Slava mu!« odao mu poslednju poštu. U nedostatku predavača, brat Dragutin Prica umoljen od predsednika dao je jedan kratak stručan i jako interesantan pregled strategijskog položaja pomorskih sila u Sredozemnom moru, što je sa najvećom pažnjom saslušano.

BITOLJ. — Članovi uprave obišli su uoči pravoslavnog Božića lica koja su posredno osetila događaje od 5 novembra prošle godine. Podeljeno je na 39 mesta 8.750 dinara

(100 do 500 dinara po porodici) od priloga poslatih nam od bratskih klubova.

Za sakato dete o kome želi da se stara R. C. Beograd, čeka se na povratak iz skopske bolnice gde se deca ranjena od bombi nalaze na lečenju.

Na poslednjem sastanku primljen je za novog člana brat Miličko Šoškić, v. d. upravnika filijale Narodne banke u Bitolju, sa klasifikacijom »emisiono bankarstvo«.

BRČKO. — U mjesecu januaru o. god. imali smo pet sastanaka, koji su dali prosječnu frekvenciju od 60%, jer je dobar dio braće proveo Božićne praznike u lepoj Sloveniji i uživao u zimskom sportu. Na sastancima uz bratsko drugarstvo razvijala se je diskusija o novostima iz zvanja i međunarodnih događaja. Naša akcija za pomoć poplavljenim u ovom mjesecu pomognuta je i od Rotary Cluba: Dubrovnik, Novi Sad i Osijek, pa su u ovu svrhu naši bratski klubovi doprinijeli Din 8.100.— koja je podijeljena najpotrebnijima. Brat ing. Danilo Lazić održao je na sastanku od 3 januara o. god. predavanje o »Danskoj i njenoj poljoprivredi«, koje je predavanje od braće i sestara sa velikim interesovanjem saslušano. Klub se je izjasnio da će pomoći kandidaturu za distr. Guvernera brat dr. Vojislava Besarovića (R. C. Sarajevo).

DUBROVNIK. — Ovog mjeseca održali smo 5 sastanaka. Svi sastanci bili su iscrpljeni novostima iz zvanja i prilikama na međunarodnom polju, a koji su bili osobito interesantni obzirom na aktuelnost događaja.

KARLOVAC. — U ovom mjesecu imao je klub samo 3 sastanka, jer je 6 I bio katolički blagdan Sveta tri Kralja. Poprečna frekvencija bila je 75.63%. Za nevoljne sakupljeno je Din 340.—. Ovaj mjesec je održano i samo jedno predavanje, jer

smo bili zaokupljeni radi proslave našeg 300-tog sastanka, a slavio je i brat Nome svoje odlikovanje ordenom Sv. Save, pa su uslijed toga otpala najavljena predavanja.

13 o. mj. slavio je brat Nome odlikovanje Sv. Save IV stepena, i pozvao svu braću da budu njegovi gosti. Svečar bio je više puta pozdravljen, kojom prilikom su ističane naročito njegove vrline, kao i to, da je on kao Norvežanin zaista i zaslužio podijeljeno mu odlikovanje za njegov savjestan rad na privrednom polju kod nas.

25 o. mj. proslavio je naš klub klub svoj 300-ti sastanak, na kojem su sudjelovale i sestre. Nažalost svih nas, povodom smrti milog i poštovanog brata Franje Hanamana, nije mogao biti zastupan naš kumovski klub Zagreb. Ispričao se također i brat guverner kao i brat ing. Fedor Jamnický kao naš prvi predsjednik i jedan od osnivača našega kluba. Proslava je bila skromna, ali zato iskrena te je provedena u vrlo ugodnom raspoloženju do iza 2 sata u noći. Na ovom sastanku održao je predavanje brat Mr. Ph. Navratil o temi »Rezultati kemijske nauke«. Predavač je jezgrovito i poučno iznio historijat kemijske nauke, pa je za interesantno predavanje bio nagrađen jakim pljeskom. Taj naš prvi Ladiesnight u ovoj godini uspio je na sveopće zadovoljstvo, pa je tom prilikom istaknuto bilo da se sastanci sa gospođama češće drže, što su naročito dame rado i veselo pozdravile.

Kao obično do sada, tako je i ovog mjeseca bilo držano izvještavanje o vanjskoj situaciji po braći ing. Žugčiću i dru Lipovščaku.

Kod ispitivanja frekvence kluba kao i pojedine braće, ustanovljeno je da jedini brat Mr. Ph. Ivo Navratil imade kroz cijelu prošlu godinu 1940-tu 100%-tnu frekvencu. Tim povodom čestitali su svi prisutni bratu Navratilu, a predsjednik je naglasio da se ugledamo u brata Navratila.

Ovog mjeseca posjetio je naš klub dva puta brat Širca iz R. C. Zagreb,

te je bio srdačno pozdravljen, a tom prilikom bio je zamoljen da isporuči svoj braći bratskog kluba Zagreb naše iskrene i srdačne pozdrave.

Braću sa 100%-tnom frekvencom naveli smo posebno, a imade ih 15.

KRANJ. — V mesecu januaru je imel naš klub 4 sestanke, ki so bili vsi dobro obiskani, saj iskazuje 10 bratov 100% frekvenco, med tem ko se trije bratje radi bolezní niso mogli udeleževati sastankov.

Iz tajniškega poročila je razvidno, da smo poslali obmejnim šolam Marija Snežna in Kapela 33 parov čevljev in večjo količino perila, u skupni vrednosti Din 12.472.—

Brat Sirc Franjo, ki se je vrnil iz svojega potovanja v Rusijo, kamor se je šel kot delegat naše tekstilne industrije pogajat za nakup bombaža, nam je obširno poročal o svojih vtisih iz tega potovanja. — Že sama vožnja iz Kranja preko Sofije, Varne, Odese v Moskvo je trajala 8 dni. — Pojasnil nam je s slikami in načrtom Moskve razvoj tega milijonskega mesta in nas seznanil z njegovo arhitekturo in kulturo ter z delom in ustrojem večje tekstilne tovarne in tiskarne. Pogajanja za bombaž, kateremu so dali Rusi čisto svojo klasifikacijo in sicer po zrelosti in jačini vlakna, so bila ugodno zaključena, tako da nam bodo dobavli v celoti okrog 4.000 ton v skupni vrednosti 2 milijona dolarjev.

Na drugih sestankih smo razpravljali o vseh današnjih aktualnih vprašanjih in problemih, pa tudi o ekstenziji našega kluba.

U pušco za dobrodelne namene smo nabrali Din 502.50.

LESKOVAC. — U mesecu januaru održano je pet sastanaka, nažalost sa dosta slabom frekvencijom, koja nije posledica slabog posećivanja sastanaka već posledica konfiguracije članstva kluba, koji su većinom poslovni ljudi, pa se vrlo često dešava da je veći broj člano-

va poslovno odsutan iz mesta. Na sastancima su stalno tretirana važna komunalna pitanja grada Leskovca, naročito posle promene opštinske uprave. Isto tako su tretirana i svetska ekonomska pitanja, koja su usled ovog rata za našu privredu postala od prvorazredne važnosti.

LJUBLJANA. — V mesecu januarju smo imeli 4 sestanke, ki so bili vsi dobro obiskani, saj smo dosegli povprečno frekvenco 84%. V dobrodelne namene smo nabrali Din 1.319.75. — Na sestanku z dne 8 januarja nas je počastil s svojim obiskom naš pastguvernir br. ing. Alaupović Radovan iz Zagreba. Na tem sestanku nam je predaval naš br. dr. Lavrič Jože, generalni tajnik Kmetijske zbornice za Dravsko banovino, iz svoje stroke »Kmetiska stanovska zastopstva«. Nadavse zanimivo in izčrpno predavnje bomo poslali br. guvernerju, da ga priobči v »Jugoslovanskem Rotarju«, radi tega ne poročamo obširneje. Dne 8 marca t. l. bo obhajal naš klub 500. sestanek, na kar vse bratske klube najprisrčneje vabimo. — Na sestanku dne 15 januarja nam je poročal naš br. Lorger o predavanju br. ing. Alaupovića iz Zagreba »O novem pogonskem sredstvu«, ki ga je spopolnil s svojimi iskušnjami. Dne 22 januarja nas je na našo prošnjo obiskal br. Sirc Franjo iz R. C. Kranja in nam zelo zanimivo predaval o današnji Rusiji in svoji poti v Moskvo na pogajanja za dobavo bombaža. — Na sestanku dne 29 januarja pa nam je br. dr. Slokar Ivan predaval o velezanimivi temi »Zadolžitev države pri Narodni banki«. Predavanje je izzvalo živahno debato med brati. — Pripravljamo se na proslavo 500. sestanka našega kluba, ki ga bomo obhajali slovesno dne 8 marca 1941.

MARIBOR. — Meseca januarja smo imeli samo tri sestanke, ki so bili vsi zelo dobro obiskani — poprečno 89.15%. — Na sestanku dne 13 januarja je poročal brat tajnik o

statistiki frekvence naših bratov v preteklem polletju, brat pastprezident Šlajmer pa je predaval o svojem potovanju po Bosni. — Na sestanku dne 20 januarja je predaval brat Brenčič o svojih vtisih iz časa svojega službovanja kot dobrovoljec v Južni Srbiji. — Na sestanku dne 27 januarja smo komemorirali smrt brata prof. dr. in. Frana Hanamana, uglednega člana našega kumovskega kluba v Zagrebu. Predavanje je imel brat Roglič, ki je govoril o situaciji v usnjarski industriji in o poskusih, kako bi se nadomestilo dragoceno usnje z drugimi trpežnimi snovmi. V zvezi s tem predavanjem se je vršil dne 30 januarja skupni ogled tovarne za čevlje »Karo«, kjer nam je brat Roglič razkazal svoj moderni obrat.

NIŠ. — U toku meseca januara klub je održao četiri sastanka. Na sastancima je raspravljano o uvođenju novih zvanja u članstvo i o distriktnoj konferenciji.

Br. Dušan Vitorović održao je vanredno zanimljivo predavanje o Niškom ustanku god. 1841 koji u istoriji nije dobio zasluženno mesto po važnosti i po obimu. Br. ing. Bog. Milošević nam je iz Novog Sada pismeno referisao o radu domaćih i stranih klubova.

Klub je i ovog meseca izdržavao jedno dete u ovdašnjem obdaništu Srpske Majke.

NOVI SAD. — U januaru održana su tri radna sastanka. Na prvom sastanku održao je brat arh. Đurica Tabaković predavanje sa puta po Jadranu: »Od Šibenika do Bokakotorske« uz prikaz oko 150 kolorisanih filmskih diapozitiva. Divni i tehnički savršeno uspeli snimci dočarali su nam lepote Jadrana i njegov kloritet u prirodnim bojama. Gost brat Steva Pavlović, pastguvernir, bio je toliko prijatno iznenađen lepim snimcima, da ih je uporedio sa divnim umetničkim tabloima.

Na drugom sastanku brat Arsa Ivković govorio je o tome kako je

praktično ove godine organizovana Zimska pomoć u Novom Sadu.

Na trećem sastanku brat Đurica Tabaković dao je vrlo lep prikaz rada Rotary kluba Zürich. Brat ing. Kaćanski i Balabušić dali su nekoliko interesantnih podataka o onome što su zadnjih dana čitali i zapazili.

Na svima sastancima uvodnu reč održao je predsednik brat dr. Milorad Popov, a tajničke izveštaje o radu domaćih klubova i o New Letters podneli su brat Balabušić i Milošević.

OSIJEK. — U mjesecu siječnju održano je 5 sastanaka sa prosječnom frekvencijom 81.26%. Dvanaestero članova imalo je 100% frekvenciju.

2 I 1941 istupio je iz kluba Josip Speiser, veleposjednik. Predavanja su održala ovi članovi: B. Krešić: Kako se provodi u djelo zimska pomoć u Osijeku. U vezi sa ovim referatom dobili su svi rotari kao predjelo »sekeli gulaš« i kruh isto onako, kako se toga dana dijelilo u u kuhinji zimske pomoći. Dr. Prokopije Uzelac: Referat o sreskom odboru »Crvenog Krsta«. Dr. Luka Fiala, prof.: Nekoliko interesantnih pojava iz kalorike (sa eksperimentima). Ing. E. Montina: O radio aktivnim tijelima. Kosta Dožudić: Nešto iz naše privrede u vezi sa vanjskom trgovinom.

PANČEVO. — U mesecu januaru održata su četiri sastanka. Na prvom sastanku održao je predavanje gost nerotar Georgijević N., oficir trg. mornarice: »Sadašnja prekomorska plovidba«, u kome je u glavnom izneo teškoće i opasnosti, koje postoje u prekomorskoj plovidbi usled rata, pa je tako i njegov brod pre kratkog vremena torpedovan potonuo u blizini Engleske obale. Opisao je putovanje u konvoju i kako je stradao brod na kome j bio sa službom. — Na drugom sastanku brat Milić referisao je o svome putu po Slevenačkoj gde je bio na skijanju iznevši lepote Julijskih Alpa.

— Na trećem sastanku brat ing. Maksimović održao predavanje: »Moderan putnički saobraćaj« u kome je izneo prilike u saobraćajnim sretstvima i perspektive za budućnost. Smatra da će željeznica još dugo vremena biti glavno saobraćajno sretstvo. — Na četvrtom sastanku gost rotar Mahin Todor održao je interesantno predavanje: »Sovjetska Rusija kao vojna sila« u kome je izneo prvo kratak istorijski postanak i razvitak ove zemlje do danas, zatim šta je Sovjetska Rusija u zadnje vreme učinila na podizanju zemlje i šta ona znači danas kao vojna sila.

PETROVGRAD. — U mesecu januaru je naš klub održao tri redovna sastanka. Prvi nije bio održan, zbog pravoslavnih praznika. Drugi sastanak je bio posvećen pripremi dočeka brata Guvernera i drugarstvu. Na istom sastanku je brat dr. Kristić izneo svoje impresije koje je stekao na Sušaku i na Jadranskom moru.

Treći sastanak bio je posvećen poseti br. Guvernera. Predsednik br. dr. Mijajev pozdravlja brata dr. Ružića sa iskrenom i srdačnom dobrodošlicom. Izjavljuje da u klubu među braćom vlada potpuna harmonija i uverava brata Guvernera, da će klub i u buduće biti neustrašivi borac za ostvarenje visokih rotarskih ideala. Brat Guverner zahvaljujući se na srdačnom prijemu, daje plastičan pregled o stanju rotarstva u Evropi i u celom svetu. Iznosi primere o međusobnom rotarskom postupanju i naglašuje, da u njemu treba da prevladuje princip opšteg dobra. Mišljenja je da je rotarski pokret prebrodio krizu i na pomolu je vreme, kada će mo se svi ponositi što smo i u najtežim vremenima ostali pravi rotari. Nakon iscrpljenog dnevnog reda, predsednik brat dr. Mijajev, predaje bratu Guverneru kao uspomenu na njegovu posetu knjigu »Almanah grada Petrovgrada«.

Četvrti sastanak održan je kao sestrinsko veče, na kojem je nero-

tar puk. Milenko Plavšić, komandant 25 puka, održao jedno veoma lepo uspelo i zanimljivo predavanje: O Libiji.

Na sastancima pročitani su izveštaji bratskih klubova a nezvanični delovi bili su posvećeni negovanju drugarstva.

SARAJEVO. — U mjesecu januaru održana su svega dva sastanka i to iz razloga, pošto je 6 januara bila pravoslavna Badnja večer, zato toga dana nije održan sastanak kao ni 27 na Sv. Savu, koje se večeri održavala tradicionalna Svetosavska besjeda u čijoj su priredbi učestvovali neki članovi i koju su posetila mnogobrojna rotarska braća.

Na ovim sastancima diskutovano je o najaktuelnijim pitanjima i vođena iscrpna diskusija o zadnjem govoru Ministra finansija, koje je održao na radiu o našoj finansijskoj situaciji. Frekvencija je iznosila 62%. U fond za nevoljne sakupljeno 152.— Din.

SKOPLJE. — Tokom meseca januara održano je pet zvaničnih sastanaka od kojih jedan bez večere (vrednost večere je uplaćena u karitativni fond kluba). Pored toga, održan je uoči pravoslavne Nove Godine jedan nezvanični sastanak sa članovima familija naših članova u Oficirskom domu.

Sastanak od 31 januara posvećen je bio prema odluci glavne uprave R. I. centralnom rotarskom glasilu »The Rotarian«.

Tokom meseca održana su tri predavanja: br. Jelačić je govorio o »Napoleonu i karti Evrope« (10 januara) i o »Ruskom caru Petru Velikom« (24 januara), br. Mihailo Patrnoić o »Veštačkim tkaninama« (17 januara).

Umesto čestitki za Božić i Novu Godinu klub je na dan godišnjice smrti svoga poč. člana-osnivača i prvog predsednika br. Milana Čemerikića priložio Din 1000.— fondu imena pok. Čemerikića u Đačkom domu Kralja Aleksandra u Skoplju.

SOMBOR. — Novogodišnje finansijske dažbine referisane po rot. Mileru, dok su rot. Popović i Altman referisali o vrlo uspелom međugradskom sastanku održanom u Subotici. Za Sv. Savske temate odobrena je nagrada od 600.— Din, i to za teme »Služenje domovini kao najviša građanska dužnost« i »Trgovac, mušterija, nameštenik«. Teme su rađene kao jednočasovni školski zadaci i uspeh je bio vrlo zadovoljavajući. Rotar Stanojević pročitao je 2 nagrađene teme, koje vrlo lepo demonstruju visoki nacionalni moral ovdašnje omladine. Naravno, da su na sastancima često pretresani aktuelni vanjsko-politički događaji, kojih je danas pun vazduh. Na zadnjem sastanku je za Guvernera kandidovan rot. Ivan Kristoforović predsednik kluba, koji je sa svojim dosadanjim radom pokazao mnogo lepih rezultata. Za zimsku pomoć je isplaćeno 22.000.— dinara, a za nagrade Sv. Savskih temata Din 600.—.

SPLIT. — Prvi sastanak u novoj godini održan je mjesto u srijedu u petak dne 3 januara i na njemu je pretsjednik dr. Šoljan održao prigodom stupanja u novu godinu lijep govor u rotarskom duhu.

Glavni predmet drugog sastanka bio je regulacioni plan grada Splita, na trećem raspravljalo se je o kruhu, na četvrtom o plovidbi morem po magli i o ribarstvu, a na posljednjem mjesečnom sastanku gost br. Vekarić, član R. C. Dubrovnik održao je veoma uspјelo predavanje o »Dubrovačkom pomorstvu kroz vjekove« u vezi sa izložbom koja se pod tim naslovom otvara u Dubrovniku prigodom svečanosti Sv. Vlaha, zaštitnika grada.

Raspravljalo se je o ratnim i političkim događajima u svijetu u bratskoj atmosferi na osnovu interesantnih prikaza br. Mardešića, koji stalno drži u klubu tkzv. ratni referat.

Uprava radi na sređivanju arhiva i sastav pregleda svega rada, naročito karitativnog, za prvih 10 godina života kluba.

Klub izdržava u Obdaništu Kralja Aleksandra jedno dijete već nekoliko godina.

Frekvencija u januaru: 83%.

STARI BEČEJ. — Klub je u toku meseca januara održao 4 redovna sastanka sa ukupno postignutom frekvencijom od 67.68%. Jedan sastanak nije održan iz razloga, što je isti padoo baš na 1 januar, odnosno Novu Godinu.

Počev od 1 februara t. god. klub je usvojio predlog, da se na ime članarine u buduće uplaćuje svota od Din 200.— mesečno, iz kojeg iznosa ima da se podmiri sledeće: članarina, per capita taxa, večera, Jugoslavenski Rotar i sirotinjski fond. 18 januara klub je održao vanredni sastanak u čast distriktnog Guvernera br. dr. Viktora Ružića, koji je ovom prilikom učinio našem klubu zvaničnu posetu. Ovaj sastanak je bio održan u podne, iz razloga, što su mnogi vozovi ukinuti, a br. Guverner je već istog dana morao da bude u Subotici. Ovaj sastanak je imao čisto radni karakter. Br. Guvernera je srdačno i sa toplim rečima pozdravio predsednik kluba br. Vulcanović. U svome pozdravnom govoru izneo je glavne crte postignutog rezultata o radu kluba, kao i stanje kluba. Na kraju je pozeleo prijatan boravak bratu Guverneru u našoj sredini.

Guverner br. dr. Ružić odgovara br. predsedniku zahvaljujući se na prijatnom dočeku i lepim rečima, koje su mu upućene, nakon čega opširno izlaže braći rotarske ciljeve i zadaće, podvlačeći da dobar Rotar ujedno je i dobar patriota, jer vršeći rotarske dužnosti koristi bližima, svojoj zemlji i celom čovečanstvu. Potom tajnik kluba br. dr. Popović iznosi iscrpan referat o klupskom radu u tekućoj rotarskoj godini. Br. Sivčev Milorad održao je zanimljivo i interesantno predavanje sa temom »Nešto o ishrani«. Ovo predavanje je privuklo veliku pažnju od strane prisutnih.

Za sirotinju skupljeno je u toku meseca Din 508.—.

SUBOTICA. — U januara održali smo 4 sastanka sa prosječnom frekvencom od 80.61%. Dne 18 januara održali smo međugradski sastanak s našim kumčetom, bratским klubom Bačka Topola u okviru ladies nighta, na kojem su učestvovala i braća iz Sombora i Stare Kanjiže. Sastanak je upriličen na želju brata Guvernera, koji je — iako je obavio već službenu posjetu našem klubu — opet pohitio među nas i nadamo se, da se je dobro osjećao. Na tom sastanku saopštio je naš predsednik dr. Miloš Pavlović, da smo dobili odobrenje brata Guvernera za uzvrat posjete mađarskim klubovima Szeged i Pecs, te su u toku predradnje za tu posjetu, koja se sprema u većem opsegu, te za koju već imademo osiguranu saradnju bratskih klubova Bačka Topola, Sombor i Stara Kanjiža. — Nakon izredanih pozdravnih govora održao je rot. dr. Diamant šaljivo predavanje namijenjeno damama, na koje je s mnogo duhovitosti replicirao rot. Isa Popović iz Sombora. Rot. Willy Conen nadmašio je sam sebe u stvaranju štimunga tako, da je jutro neprimjetno nadošlo. O podne, prije odlaska, priređen je bratu Guverneru intiman ručak.

Na posljednjoj sjednici referisao nam je rot. Šokčić o svom razgovoru, koji je on kao novinar imao sa žandarmerijskim narednikom, koji je ubio Codreanu-a, vođu legionara u Rumunjskoj. On je jedini, koji je uspio da pobjegne i sada luta svijetom. Upravo jezivi intervju s ovim narednikom, koji nam je pročitao brat Šokčić, ostavio je na sve prisutne duboki i nelagodan osjećaj, a to tim više, što su to krute stvarnosti današnjice.

Rot. dr. Đura Popović referisao nam je o podjeli nagrade na Pravnom fakultetu po raspisanoj temi: »Nastojanja međunarodnog prava na suzbijanju i humaniziranju ratova«. Referat je primljen do znanja.

SUŠAK. — Tokom mjeseca održano je pet sastanka. Sastanak od

3 januara, kao prvi naš sastanak u novoj klendarskoj godini, bio je posvećen drugarstvu. Sastanku od 8 januara prisustvovao je u službenoj posjeti našem klubu brat Guverner dr. Viktor Ružić. Tom prigodom, burno pozdravljen od sviju prisutnih, brat Guverner održao je prigodan govor, u kojemu se je osvrnuo na svoje predavanje, održano u klubu pred nekih 8 godina »Rotari i politika«, u kojemu je već onda bio istaknuo potrebu i dužnost rotara, da se bave politikom, ali ne onom strančarskom, već kao brigom za općenitost i ljudsku zajednicu. Svoj govor završio je brat guverner pozivom za rad i stvaranje. Tokom mjeseca održani su redovito referati o zanimljivostima iz rada domaćih klubova, kao što i o zanimljivostima iz biltera Rotary International iz Chicaga. Na sastanku pročitao je brat tajnik Turina predavanje Lupisa-Vukića, o pošumljivanju naših goleti. Na sastanku od 29 januara pročitao je predavanje brata pastguvernera ing. Rad. Alaupovića, održano u zagrebačkom klubu, o novom pogonskom sredstvu, benzinu sa etilnim i metilnim alkoholom. Na sastancima od 8, 15 i 29 januara vodile su se interesantne i vrlo žive diskusije po predmetu uvađanja novog prireza na prometnu vrijednost zemljišta. U vidu poduzimanja karitativne akcije nastavlja se sa našom mliječnom akcijom. Za zbrinjavanje mladeži podijeljen je i u tom mjesecu daljnji doprinos od Din 500.—jednom siromašnom studentu veterine, kojemu je time omogućen nastavak studija. Za nevoljne sabrano tokom mjeseca Din 1465.50.

ŠIBENIK. — Ovaj mjesec održano je 5 sastanaka, koji su svi u glavnom bili dobro posjećeni tako da nam je frekvencija porasla na 78 posto.

Dana 9 I posjetio je naš sastanak brat Zvonko Cebalo iz R. C. Brčko, koji je ovdje na vojnoj vježbi, i koji nam je donio pozdrave braće iz Brčkog.

Večeru smo proveli u ugodnom razgovoru o prilikama u naša dva kluba, koji imadu istu bolnu tačku, a to je dosta reducirani broj članova.

Konstatovano je, da su svugdje u glavnom isti uzroci i slične prilike i da za sada nije uputno forsiranje interne ekstenzije.

Posjetio nas je ovog mjeseca i br. Haan, koji je inače naš česti gost.

Sam rad u klubu vodio se je u pretresanju klupskih pitanja, kao i gradskih i komunalnih problema, sve naravno obzirom na današnju međunarodnu situaciju.

VARAŽDIN. — U mjesecu januaru bilo je 5 redovitih sastanaka (527-31) sa postignutom prosječnom frekvencijom od 82.73%. Devetero braće imalo je 100%-tnu frekvenciju.

Svi sastanci odlikovali su se radnim programom.

Prvi sastanak bio je posvećen unutarnjem radu i savjetovanju u plenumu.

Na drugom sastanku održao je brat J. Pascuttini interesantno predavanje »Jugoslavija i njezino bogatstvo kamenih rudača«.

Treći sastanak bio je ispunjen predavanjem gosta-nerotara akad. slikara I. Režek-a: O izložbi francuske likovne umjetnosti u Zagrebu.

Na četvrtom sastanku održao je predavanje brat dr. M. Posmodi: O serumu, njegovom pronalasku i upotrebi.

Na petom sastanku je u svojem iscrpivom predavanju dao informativni referat brat R. Kronast: »O državi i njenom uplivu obzirom na etatizaciju privrede, te o privatnoj inicijativi u tom pogledu«. Taj sastanak je bio završen u gostoljubivom domu brata F. Ferenčića.

Klub u redovitim mjesečnim doprinosima podupire: Studentsku menzu i jednog talenta.

VEL. KIKINDA. — Tokom meseca januara 1941 god. zbog pravoslavnih božićnih praznika održana

su svega 3 sastanka, i to: 220, 221 i 222, sa prosečnom frekvencijom od 85.89%. 11 braće je imalo 100% frekvenciju. Na prvo mesto dolazi sastanak od 20 januara kojemu je prisustvovao i naš brat guverner 77 distrikta R. I., dr. Viktor Ružić. Tom prilikom brat guverner nam je izneo potrebu i korisnost našega rada, naročito danas, kada nam se toliko, ali neosnovano, prigovara. Moli nas da produžimo što intenzivnije radom na prikupljanju novih članova kao i na osnivanju novih klubova. Zatim je br. ing. Nikolajević Dimitrije održao svoje predavanje o tome: »Periode iz prošlosti grada Vel. Kikinde«. Ovo vrlo interesantno predavanje govori o razvoju velikokikindskog okruga, odnosno »distrikta« od vremena Osmanlijskih najezda, do današnje Vojvodine, odnosno Jugoslavije.

Osim toga na sledećem sastanku brat Nemet je održao svoj referat o temi: »O petroleumu«. Braća su saslušala razmatranja o toj, danas toliko aktuelnoj temi, sa najvećom pažnjom i interesovanjem.

Sem referata imali smo prilike, putem brata Guvernera, da se informiramo i o stanju rotarstva u Evropi i van nje, o radu pojedinih distrikata, kao i o ukidanju i uzrocima ukidanja istih. — Čitani su i prodiskutovani i nedjelni izveštaji domaćih bratskih klubova.

VINKOVCI. — U mjesecu januaru održana su samo 3 redovna sastanka, jer je prvi redovni sastanak u mjesecu pao na dan pravoslavnog Badnjaka.

Srednja frekvencija u mjesecu januaru bila je 76.93 posto.

Na svim su sastancima podnešeni izvještaji domaćih klubova i održane brojne diskusije naročito o mjesnim socijalnim prilikama. Sastanci su održani u vidu srdačnih drugarskih razgovora, prilikom kojih su se rasčistila mnoga za braću ne-

jasna pitanja. Čitana su interesantnija predavanja održana u domaćim klubovima sa komentarima i živahnim diskusijama.

ZAGREB. — Ponovno je nemila smrt istrгла iz našeg kruga jednog člana. Na dan 23 januara umro je rotar dr. ing. Frane Hanaman.

Fizički nestanak Franje Hanamana, kako je to rekao past-pretsjednik Josip Horvah u svom govoru na sastanku od 27 januara, bio je — ne samo za nas njegovu blisku, svi znamo toliko dragu braću rotare, nego i za cijelu našu javnost — podmukli stravični udar groma.

Sva je javnost spoznala, da je izgubila umnog radnika, duh pronicav, stvaralački, koji je tom malom narodu po svojim djelima pronio ime diljem cijeloga kulturnog svijeta.

Sastanci od 13 i 20 januara o. god. bili su ispunjeni referatima iz vanjske rotarske štampe.

Na sastanku od 27 januara primljen je u članstvo kluba rotar dr. Leander Brozović, bivši član Rotary kluba Velika Kikinda.

ZEMUN. — U toku meseca održana su 4 sastanka (2, 16, 23 i 30) sa prosečnom frekvencijom 72.05%.

Brat Čeda Đorđević referisao je o najnovijoj Uredbi, kojom su povišene mnoge poreske stope. Brat dr. Andrejka održao je predavanje »Kulturne veze Srba i Slovenaca pre evropskog rata«.

Uobičajene čestitke o Božiću i Novoj godini, klub nije slao ove godine, te je priloženo Zimskoj pomoći Din 200.—

U mesto venca na odar poč. bratu admiralu Wikerchauseru klub je priložio po 250.— Din: Obdaništu dobrotvorne zadruge Srpkinja i Obdaništu društva »Milosrđe«. — Za dobrotvorne svrhe skupljeno 561.— dinara.

ČLANOVI SA STO-POSTOTNOM POSJETOM U MJESECU JANUARU

Rotary Club

- Bačka Topola:** Beck Bela, Beniš Šime, Gabor Pavle, Horvath Šandor, Lustig dr. Zoltan, Mihalović Bela, Roth Antun.
- Banja Luka:** Bocarić Špiro.
- Beograd:** Gramberg dr. Ferdinand, Mijić Djordje, Milutinović Borislav, Nikolić dr. Andra, Pavlović Dragomir, Prica Dragutin, Tomičić dr. Juraj, Vojinović dr. Branislav.
- Bitolj:** Jeftić Nikifor, Popović Vlastimir, Rizević Rista, Simić Milan.
- Brčko:** Hadžić Jovan, Lazić ing. Danilo.
- Dubrovnik:** Ercegović Miho, Gustetić Ivan, Mladinov dr. Mirko, Pogačić Drago, Vidojević dr. Matija.
- Karlovac:** Ercegović Mirko, Lipovšćak dr. Ivo, Georgijević Nikola, Hoppe Adalbert, Košćević Petar, Košćević Slaviša, Kratochvil Rudolf, Longhino dr. Albert, Naumović ing. Milorad, Mr. ph. Navratil Ivo, Nome Petar, Mr. ph. Oršanić Petar, Rendulić dr. Stanko, Vojvoda Ivan, Vlach Josip.
- Kranj:** Adamić Zvonko, Bidovec Viktor, Česenj Karol, Kokl Matija, Megušar dr. Anton, Rant Jelko, Savnik ing. Viktor, Sajovic ing. Marjan, Šorli dr. Ivo, Witzman Edvin.
- Leskovac:** Pijade dr. Velizar, Radaković dr. Dušan.
- Ljubljana:** Agnola Anton, Božić dr. Mirko, arh. Costaperaria Josip, Gregorič Benon, Heinrihar Franci, Heinrihar Minko, Jeglič France, Kavčić Josip, Knez Tomo, Kos Gojmir, Krejči dr. Viljem, Lavrič dr. Božidar, Lavrič Francoz, Likar ing. Boleslav, Ljubić Josip, Lorger Alfonz, Lunaček dr. Aleksander, Mulaček Franc, Pavlin dr. Ciril, Potočnik Drago, Stele dr. Franc, Sarabon dr. Vinko, Verbič Anton, Žirovnik dr. Janko.
- Maribor:** Babič Franjo, Benko Josip, Brenčić dr. Radovan, Dev ing. arh. Saša, Ježek ing. Rihard, Jurković P. Nikola, Kac dr. Rudolf, Kasper Udo, Kiepack ing. Milan, Kovačec dr. Janko, Krejči Anton, Lah Jakob, Lipold dr. Franjo, Loos Josip, Orožen dr. Janko, Oset Miloš, Paljaga Drago, Pinter Ferdo, Rapotec dr. Vinko, Sabothy Henrik, Stamol dr. Franc, Strašnik Lojze, Šlajmer ing. Vlado, Štukelj Leon, Turato dr. Tomo, Vidmar mr. ph. Ivan.
- Niš:** Andon Andonović, Banjac Nikola, Milošević ing. Bogoljub, Petrović Nikola, Ristić dr. Božidar, Sokolović dr. Milan, Stojiljković Milan, Varon Jakov, Vitorović Dušan.
- Novi Sad:** Balabušić dr. Mirko, Belajčić dr. Vlada, Ivković Arsa, Kaćansko ing. Danilo, Krajačević Julije, Popov dr. Milorad, Subotin dr. Stevan, Tabaković arh. Djurica.
- Osijek:** Čačinović dr. Milan, Demetrović Andro, Görög Vilim, Hinić Dušan, Holeček Jaroslav, Kiš Julijo, Sternberg Vilim, Šeper Kornel, Stepansky Vjenceslav, Uzelac dr. Prokopije, Zsille Stjepan.
- Pančevo:** Darvas Viljem, Deutsch Josip, Georgijević dr. Antonije, Groj Jovan, Kaćura Emil, Kiš dr. Djura, Lakić mr ph. Djura, Maksimović ing. Dragoljub, Mihajlović dr. Svetislav, Milić Miron, Parčetić Andreja, Radić Djura, Sokoppe de Zabronski Edmond, Srdanović mr. ph. Dejan, Stefanović Ivan, Šulc ing. Djura, Tomić Mileta, Vuković Jovan, Weiss Viljem.
- Petrovgrad:** Aladić Ante, Bence Zoltan, Cvejanov Slavko, Danilo Dragan, Dragan Kristofor, Kristić dr. Dimitrije, Maće Josif, Matić dr. Miša, Mijajev dr. Luka, Nikolić Emil, Pin Paja, Popović dr. Bogdan, Radanov-Radićev Dragoljub, Vasiljević dr. Ljuba.

- Sarajevo :** Berković Nikola, Besarović dr. Vojislav, Čermak Ljudevit, Herman Iso, Jeftanović dr. Dušan, Jovanović ing. Mašo, Mandić Kosta, Papo dr. Moric, Prnjatović Stevo, Ristić Vaso, Uvejs Muhamed, Trebić Mihajlo, Zlatar Muhamed.
- Skoplje :** Bogdanović Vladan, Čohadžić dr. Kosta, Jelačić dr. Aleksij, Latković dr. Vido, Patrnogić Hadži Dragi, Popović Kosta, Stavrić ing. Velimir.
- Sombor :** Altman Eugen, Balog ing. Julije, Blaževac dr. Pavle, Gerner Jovan, Miler Julije.
- Split :** Baldasar arh. Helen, Barbieri dr. Josip, Gjurković dr. Petar, Katalinić Ljubo, Mardešić ing. Pavo, Markov Nikola, Šoljan dr. Tonko, Stanger dr. Ulikse, Vrcan Stjepan.
- Stara Kanjiža :** Griner Armin, Šefer Ernest.
- Stari Bečej :** Galamboš dr. Stevan, Laslo dr. Dezider, Pavlović Stojan, Popović dr. Ljuba, Vulcanović Milan.
- Subotica :** Draganić Milan, Gingold Dragutin, Gomboš Lajčo, Grabovac Pavle, Ivković Joco, Lipozenčić dr. Ladislav, Ničin Milivoj, Pavlović dr. Miloš, Pressburger Ernest, Simić Steva, Senes Djordje, Viličić dr. Vladislav.
- Sušak :** Kojić dr. Vladislav, Mikuličić Vinko, Rac ing. Lujo, Rošić Niko, Ružić dr. Viktor, Turina Viktor.
- Šibenik :** Jakovljević Marko, Komesarović Paja, Ljubičić ing. Josip, Smolčić dr. Filip, Žaja Ivan.
- Varaždin :** Ferenčić Franjo, Forst Josip, Friedländer ing. Mihajlo, Grims Dragan, Kalafatić dr. Velimir, Kronast Robert, Leitner dr. Alfred, Pascuttini Josip.
- Velika Kikinda :** Bogdan Branko, Erdeljan Petar, Hilier ing. Ljudevit, Konečny Mihajlo, Nemet Djura, Semzö dr. Ladislav, Servo Jovan, Sindik dr. Ilija, Srećmac dr. Jovan, Stojanović Jovan, Teodorović dr. Nestor.
- Vinkovci :** Basler Mato, Divić dr. Matija, Henn Ernest, Mandrović Branislav, Matica Mr. ph. Ivo, Rock Antun, Štefan Zdravko.
- Vukovar :** Gruber dr. Franjo, Gvozdić Milan, Jakovljević Nenad, Karlovsky Lujo, Lukičić Antun, Milošević ing. Ljubomir, Steiner Aleksandar.
- Zagreb :** Alaupović ing. Radovan, Bauer Marko, Bolf Živko, Brovet Krešimir, Filipović ing. Božidar, Gamulin Niko, Knežević Rudolf, Lunaček dr. Valdemar, Mlinarić dr. Stjepan, Mosković dr. Armin, Širca Stanko, Šmit dr. Aleksandar, Tomljenović Rudolf, Vasić Veljko, Žepić ing. Vladimir.
- Zemun :** Benko Nikola, Blauensteiner dr. Ferdo, Karamata Ozren, Mahin Todor, Marković dr. Petar, Pavešić Dušan, Sartori Antun, Sokolović Nikola.

PRISUSTVOVANJE NA KLUPSKIM SASTANCIMA
IZVJEŠTAJ ZA MJESEC JANUAR 1941 GOD.

Redni broj	IME KLUBA	Broj članova koncem mjeseca	Broj održanih sastanaka	Prosječni broj članova	Prosječni broj prisut- nih članova	Prosječni mjesečni postotak	Sastanci sa 100% pri- sutnosti
1	Bačka Topola	13	4	13.—	10.75	82.69	1
2	Banja Luka	13	5	13.—	6.60	50.77	
3	Beograd	56	3	56.—	26.33	47.27	
4	Bitolj	16	5	15.20	10.40	68.42	
5	Brčko	9	5	9.—	5.40	60.—	
6	Čuprija-Jagodina-Paraćin*) .						
7	Dubrovnik	11	5	11.80	9.40	78.13	
8	Karlovac	26	3	26.—	20.33	78.19	
9	Kranj	19	4	19.—	15.—	78.94	
10	Leskovac	20	5	19.20	11.40	59.37	
11	Ljubljana	42	4	42.—	35.20	83.42	
12	Maribor	33	3	33.67	30.—	89.10	
13	Niš	20	4	19.75	14.—	70.88	
14	Novi Sad	26	3	26.—	14.—	53.85	
15	Osijek	27	5	27.20	22.60	83.08	
16	Pančevo	27	4	27.75	25.—	90.09	
17	Petrovgrad	19	3	21.—	18.33	87.30	1
18	Sarajevo	25	2	25.—	15.50	62.—	
19	Skoplje	25	5	25.—	15.80	63.20	
20	Slavonski Brod	12	4	12.—	9.—	75.—	
21	Sombor	16	5	16.—	12.40	78.68	1
22	Split	20	5	20.—	16.60	83.—	
23	Stara Kanjiža	11	3	11.—	8.—	72.72	
24	Stari Bečej	16	4	16.—	10.75	67.19	
25	Subotica	30	4	30.50	24.50	80.33	
26	Sušak	23	5	23.20	15.—	64.63	
27	Šibenik	10	5	10.—	7.80	78.—	
28	Varaždin	22	5	22.—	18.20	82.73	
29	Velika Kikinda	16	3	16.33	14.—	85.89	1
30	Vinkovci	13	3	13.—	10.—	76.93	
31	Vršac	15	5	15.80	11.—	69.62	
32	Vukovar	14	3	14.—	10.33	73.79	
33	Zagreb	43	3	43.—	24.—	55.81	
34	Zemun	25	4	25.—	17.25	69.—	
	Ukupno	713		717.40	514.87	240.02	4
	Prosječno			21.74	15.60	70.59	

*) Nije podnio izveštaj.

PRIMORSKI ŠTAMPARSKI ZAVOD - SUŠAK

137/49